

Tuija Lehikoinen

MAAHANMUUTTAJALASTEN KOTOUTUMINEN PIRKKALAAN

Sosiaalialan koulutusohjelma

2013

MAAHANMUUTTAJALASTEN KOTOUTUMINEN PIRKKALAAN

Lehikoinen, Tuija
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma,
Sosionomi AMK
marraskuu 2013
Ohjaaja: Manni, Merja
Sivumäärä: 52
Liitteitä: 4

Asiasanat: Maahanmuuttaja, lapsi, kotoutuminen, perhetyö

Kuvaan opinnäytetyössäni lapsen kotoutumisprosessin ensimmäistä vuotta Pirkkalassa, koulun ja päiväkodin näkökulmasta, keskittyen alle 9-vuotiaisiin lapsiin. Opinnäytetyön suoritin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen. Aineiston keräsin teemahaastatteluilla touko-kesäkuun 2013 aikana.

Haastattelujen perusteella lapset ovat tyytyväisiä elämään Suomessa. He eivät kertoneet huonoja kokemuksia liittyen Suomeen. Eniten mielipiteitä jakoi ruoka, onko se hyvän vai pahan makuista. Lapset kokivat, että Suomi on heidän kotimaa tulevaisuudessakin. Lasten kotoutuminen valmistavassa opetuksessa aloittaa tutustumisen suomalaisen koulujärjestelmään hyvin. Haasteellisena opettajat kokivat omassa työssään vaativat tilanteet, kun yhteistä kieltä lapsen kanssa ei vielä ole. Näitä tilanteita voivat olla kahakat, kiusaaminen ja sääntöjen opettaminen.

Anni Erkkilän ja Minttu Kankaan tutkimukseen on koottu vinkkejä päivähoidon sujumiseen maahanmuuttajalapsen kanssa. Ne ovat hyvin paljon samoja, mitä omassa haastattelussani päivähoidon henkilöstö koki tärkeäksi. Ensisijainen vastuu kulttuurin ylläpitämisestä on vanhemmilla. Arkipäivän rutiinit tuovat turvallisuutta lapsen elämään. Päiväjärjestyksessä kuvat havainnollistavat ajan kulkua, sekä tapahtumien jäsentämistä. Päivähoidon ryhmätuokiot voivat muodostua haasteellisiksi lasten eri kehitystason ja kielimuurin vuoksi. Lisäksi kulttuuritausta voi vaikuttaa arkeen, kuten päivälepo, hygienia, sisäkengät, pihaleikkikulttuuri, sään mukainen vaatetus ja ruokailu. Näistä vanhemmille on tarjottava riittävästi tietoa.

Pirkkalan varhaiskasvatuksessa on koottu monikulttuurisuuteen liittyviä asioita kunnan intranet sivuille nk. monikulttuurinen käsikirja (Moniku) henkilöstölle tukemaan työtä maahanmuuttajalasten kanssa. Sieltä löytyy ohjeita miten kotoutumista toteutetaan päivähoidossa. Omat kokemukset muodostavat asenteita ja lapsi aistii ihmisistä asenteet. Myönteinen asenne saa meidät haluamaan lähemmäs kohdetta. Henkilöstön tulisi välttää stereotyyppioita ja perehtyä lapsen kielen kehitykseen ja kulttuuritaustaan työskennellessä maahanmuuttajalasten kanssa. Päivähoidossa maahanmuuttajalapsen tulee saada olla ylpeä taustastaan ja häntä tulee rohkaista sen näyttämiseen, monikulttuurisuutta tulisi tukea avoimesti. Arkipäivän rutiinit tuovat turvallisuutta lapsen elämään. Päivähoidossa lapset ovat samanarvoisia ja jokaisella lapsella on yksilölliset taidot, joiden kehittymistä tuetaan. Henkilöstö tarvitsee omassa työskentelyssä uteliaisuutta ja mielenkiintoa lapsen kulttuuria ja taustaa kohtaan.

IMMIGRANT CHILDREN'S INTEGRATION TO PIRKKALA

Lehikoinen, Tuija
Satakunta Polytechnic
Bachelor of social services
December 2013
Supervisor: Manni, Merja
Number of pages: 52
Appendices: 4

Keywords: child, family, immigrant, family work

Subject of this study is to describe the integration process of immigrant children (under 9-years) mainly in the first year. Objective of the study is to get an overall picture of how the child's integration process goes in Pirkkala three levels: school, day care, and the child's own point of view. I made this thesis using qualitative research method. I collect material by theme interviews in May-June 2013.

The children were happy to live in Finland. None of the children didn't respond to questions about negative or said anything nasty things related to Finland or living here. Most opinions shared food, whether the food is good or bad tasting. Children felt that Finland is their own country in the future. Children's integration of preparatory instruction to start exploring the Finnish school system as well. Challenging the teacher's felt their own work situations requiring a common language with child doesn't exist. These situations can be skirmishes, bullying and teach the rules. The study of Anna Erkkilä and Minttu Kangas is summary tips about day care for immigrant children. They are very much the same as what is in interview day care stuff felt important. The primary responsibility for the maintenance of culture is parents. Everyday routine provide security of child's life. Order of the day images illustrate the passage of time, as well as the structuring and transactions. Day care group happenings can be challenging for stuff, because of children different development levels and language barrier. Cultural background can affect everyday life, such as a day of rest, hygiene, indoor garden playground culture, weather-appropriate clothing and dining. Parent's must provide enough information about these.

Children in day care have been developed for the integration by construction of the intra-site personnel, so-called multicultural manual (Moniku). There you will find instructions on how the integration is carried out in day care. Every person own experiences makes attitudes and child can sense people's attitude. A positive attitude makes us want to closer to the subject. The staff should avoid stereotypes and to learn about the child's development of language and cultural background when working with immigrant children. Day care, immigrant child will get to be proud of her background and should be encouraged to display, multiculturalism should be supported openly. Everyday routines provide security of the child's life. Day care children are equal and every child has unique skills that will support. Personnel needs in own work lot of curiosity and interest towards culture and background.

1	JOHDANTO	6
2	KULTTUURI OPITAAN	7
2.1	Kolme tapaa käsittää kulttuuri	7
2.2	Yksilöllinen ja yhteisöllinen kulttuuri.....	7
2.3	Kulttuurin jatkuva muutos	8
2.4	Akkulturaatio.....	9
3	KÄSITTEIDEN MÄÄRITTTELYÄ	10
4	MONIKULTTUURISUUSKASVATUS.....	12
4.1	Lainsäädäntöä varhaiskasvatuksesta	12
4.2	Monikulttuurisuuskasvatuksen taustaa	13
4.3	Kasvatuskumppanuus maahanmuuttajan kanssa	14
4.4	Suomi toisena kielenä (S2) – opetuksen yleiset tavoitteet	15
4.5	Monikulttuurinen osaaminen Pirkkalassa	16
4.6	Vinkkejä suomi toisena kielenä opetuksen integroinnista päivähoidon arkeen	17
4.7	Arviointi ja kielitason kartoitus.....	18
4.8	Päivähoidon maahanmuuttajakokemuksia	19
5	PIRKKALAN MAAHANMUUTTAJIEN	21
	KOTOUTUMISSUUNNITELMA	21
5.1	Maahanmuuttajien neuvolatoiminta Pirkkalassa.....	22
5.2	Maahanmuuttajalasten päivähoito Pirkkalassa	22
5.3	Maahanmuuttajalasten valmistava opetus Tampereella.....	23
5.4	Pirkkalan koulu - ja iltapäivätoiminta	24
6	MAAHANMUUTTAJAN OPETTAMINEN	25
6.1	Opettajan merkitys opetuksessa	25
6.2	Koulun on tuettava vanhemmuutta	26
6.3	Maahanmuuttajalapsi oppilaana.....	27
6.4	Millaiseksi suomalaisessa koulussa kasvatetaan.....	28
7	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	29
7.1	Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimustehtävät.....	29
7.2	Tutkimusmenetelmän valinta	29
7.3	Aineiston keruu	30
7.4	Aineiston analysointi.....	30

8	LASTEN HAASTATTELUT	31
8.1	Lasten tulo Suomeen	32
8.2	Lasten ajatuksia uudesta kodista Suomessa	34
8.3	Koulu Suomessa.....	35
8.4	Suomi / kotimaa	37
8.5	Kaverisuhteet ja harrastukset	39
8.6	Tulevaisuus	40
9	OPETTAJAHAASTATTELUT VALMISTAVA OPETUS	41
9.1	Valmistavan opetuksen taustaa	41
9.2	Valmistavassa opetuksessa käytettyjä metodeja	42
9.3	Yhteistyö vanhempien kanssa	44
9.4	Työn haasteet ja odotukset tulevalle	44
10	PÄIVÄKODIN HENKILÖSTÖN HAASTATTELUT	46
10.1	Päiväkotityöskentelyn taustaa	46
10.2	Päiväkotityöskentelyssä käytettäviä menetelmiä	47
10.3	Päiväkotityöskentely maahanmuuttajalapsen kanssa.....	47
11	JOHTOPÄÄTÖKSET	49
12	LÄHTEET	51
13	LIITTEET	55

1 JOHDANTO

Suomalainen yhteiskunta on muuttunut ja tulee muuttumaan yhä monikulttuurisemmaksi. Monet ihmiset joutuvat vaihtamaan maata monista erisyistä; työ, koulu ja kotimaassa vallitsevat olosuhteet muokkaavat monen ihmisen elämää. Toivo paremmasta elämästä tavalla tai toisella on haaveena monella perheellä muuttaessa toiseen maahan. Tämä näkyy myös Pirkkalan kunnassa. Kunta vastaanottaa pakolaisia vuosittain ja Tampereen läheisyys houkuttelee Pirkkalaan työ- ja opiskeluperäisiä maahanmuuttajia.

Suomen maahanmuutto-ohjelman tarkoitus on kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotoutumisen tarkoitus on sovittaa yhteen lähtömaan kulttuuri ja Suomen kulttuuri. Kulttuurien kohdatessa maahanmuuttaja joutuu sopeutumaan ja mukautumaan erilaisiin muutoksiin. Tätä kutsutaan akkulturaatioksi. Tavoitteena on integraatio, siinä maahanmuuttaja säilyttää oman identiteetin ja kulttuurin, mutta on tekemisissä valtaväestön kanssa. Pirkkalan kunnalla on oma kotoutumisohjelma, joka on pohjana Pirkkalaan muuttavien maahanmuuttajien kotoutumisessa.

Opinnäytetyöni tarkoitus on tarkastella lapsen kotoutumisprosessin ensimmäistä vuotta, koulun ja päiväkodin näkökulmasta. Olen keskittynyt alle 9-vuotiaiden lasten kotoutumiseen. Olen halunnut lisätä omaa ymmärrystäni, miten lapsen palvelut ja moniammatillinen yhteistyö rakentuu. Opinnäytetyön toteutin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen. Haastattelin viittä lasta, kahta opettajaa ja päiväkodin henkilöstöä. Haastattelulla pääsee lähemmäksi haastateltavia henkilöitä ja heidän ajatuksiaan. Lapsien kanssa tehdyt haastattelut muodostuivat haasteelliseksi, sillä viidestä haastattelussa neljässä oli tulkki paikalla.

Kotoutumisessa kielen oppiminen on tärkein asia. Ilman kieltä ei ole vuorovaikutusta, ei ystäviä eikä ymmärrystä mitä ympärillä tapahtuu. Siksi opettajan ja päiväkodin henkilöstön on tärkeää pitää kaikessa opetuksessa positiivinen asenne, jotta lapsi kokee tarpeelliseksi ja mieleiseksi uuden kielen oppimisen.

2 KULTTUURI OPITAAN

Meidät kaikki on kasvatettu kulttuurin jäseniksi. Se kulttuuri, jonka vaikutuksessa me kasvamme ja elämme, määrittelee meille mikä on oikein ja mikä on väärin. Vietämme juhlia, joita olemme tottuneet viettämään ja arvostamme asioita joita olemme oppineet arvostamaan. Kasvatuksemme on muokannut asenteemme ja käsityksemme itsestämme ja ympäristöstämme. Kulttuuritonta ihmistä ei ole. Meille itsellemme ja niille joiden kanssa jaamme kulttuurimme, kulttuuri elää suurimman osan aikaa näkymättömänä. Kulttuuri on arkielämän tuhansia kirjoittamattomia sääntöjä ja tapoja toimia. Jokaisella on päässä paljon asioita, jotka määrittelevät mitä sopii sanoa, tehdä ja ajatella milloinkin. Uuden kulttuurin sisäistäminen on lapselle helpompaa kuin aikuiselle. Lapsella ei ole yhtä vahvaa kulttuuripohjaa entisestä kotimaasta. (Forsander, 1994, 7.)

2.1 Kolme tapaa käsittää kulttuuri

Kulttuurin käsitettä voi lähestyä kolmella tavalla. Ensin kulttuuri ymmärretään usein taiteenlajiksi, josta puhuminen ja harrastaminen on hienoa. Toinen tapa pyrkii laajemmalle. Kulttuuri on jotain joka koskettaa kaikkia, mutta ei silti kata kaikkea. Tämä näkemys kulttuurista määrittelee kulttuurin eheäksi kokonaisuudeksi, joka sisältää joukon tapoja ja perinteitä. Kulttuuri on yhteisön jäsenille ominaisten opittujen käyttäytymispiirteiden ja – kaavojen sekä näiden tuotteiden yhtenäinen kokonaisuus. Se on sosiaalisen keksimisen tulosta, ei biologisen periytyminen. Se siirtyy ja pysyy voimassa vain tiedonvälityksen ja oppimisen kautta. Kolmas tapa nähdä kulttuuri, on nähdä se analyttisenä apuvälineenä. Tällöin ymmärrämme kulttuurin ihmisten tapana hahmottaa ympäröivää maailmaa. Kulttuuri on tulkintakehys, jonka kautta maailmaa hahmotetaan. (Forsander , 1994,7-8.)

2.2 Yksilöllinen ja yhteisöllinen kulttuuri

Maailma näyttää meidän kaikkien silmissä hieman erilaiselta. Se, miten ymmärrämme ja tulkitsemme maailmaa ympärillämme, riippuu siitä, keitä olemme ja minkälaisia kokemuksia meillä on. Ihmisten tavassa hahmottaa maailmaa on jotain

yhteistä, jaettua. Tämä yhteinen muodostaa meidän kulttuurimme. Kulttuurin voi ymmärtää myös eräänlaisena koodistona, joka tuottaa tai jolla tuotetaan erilaisia tapoja olla ja käyttäytyä. Yhdessä elävät ihmiset rakentavat elämäänsä samansuuntaisten koodien mukaisesti. Kulttuurin tekee yhteiseksi tietyille ihmisryhmälle se, että ihmiset kykenevät ymmärtämään toisiaan. Yksi osa ryhmän yhteistä kulttuuria ovat yhteiset normit, arvot, muistin rakenteet ja tajunnan sisällöt, joiden yhtenä tehtävänä on luoda ymmärrettävyyttä kulttuurin jäsenten kesken. Kulttuuri on sekä yksilöllinen että ryhmän kesken jaettu. Meillä kaikilla on yksilöllinen tulkintakehys, joka on syntynyt ja muuttuu yksilöllisten kokemustemme myötä. Jos ymmärrämme kulttuurin tapana hahmottaa maailmaa, kansallisuuden ja kulttuurin suhde näyttää uudenlaiselta. Onko esimerkiksi suomalaisilla joku yhteinen tapa ymmärtää asioita, joka erottaa heidät muista kansallisuuksista. Missä määrin saman valtion alueella asuminen yhdistää heitä ja kuinka paljon eri ammatit ja erilainen ympäristö erottavat heitä. Myös maahanmuuttajien näkökulmaan vaikuttavat muutkin seikat kuin lähtömaa: henkilö voi olla somalialainen, tämän lisäksi mekaanikko, mies, kaupunkilainen. Hänellä on kansallisuutensa lisäksi monia muita viiteryhmiä ja kulttuureita, joihin hän kuuluu. (Forsander, 1994, 8-9.)

2.3 Kulttuurin jatkuva muutos

Kulttuuri on tulkintajärjestelmä ja prosessi, jossa ilmiöt luodaan jatkuvasti uudelleen yhdistellen vanhaa ja uutta lukemattomin eri tavoin. Kulttuuri on prosessi, jossa ihminen jatkuvasti tulkitsee ympäristöään uudelleen uusien kokemusten kautta, omaksuu uutta yhdistäen entiseen, muuttaa käsityksiään ja käyttäytymistään. Näin ollen kulttuuria on vaikea säilyttää. Kun ihminen muuttaa uuteen ympäristöön, hän omaksuu asioita ymmärtäen ne jo oppimansa kautta, rakentaa uutta vanhan perustuksille. Omaksuessaan uuden ympäristön elämäntapaa, ihminen vähitellen oppii asioita, joiden avulla selviää päivästä toiseen. Uuden kulttuurin omaksuminen ei merkitse vanhan häviämistä, vaan uusien selviämistaitojen hankkimista entisen rinnalle. Kulttuurin ymmärtämisen ja arkipäiväisten sääntöjen hallitseminen ei kuitenkaan merkitse sitä, että ihminen hylkää sen, minkä kokee omaksi kulttuurikseen. Ihminen voi samanaikaisesti hallita useammassa eri ympäristössä tarvittavat selviämistaidot. Omaksuessaan toista kulttuuria ihminen usein alkaa nähdä

entistä eri tavalla. Yhteisen kulttuurisen taustan sisältö ja merkitys ihmisten elämässä voivat muuttua maailman muuttuessa, mutta edelleen ne perustelevat ihmisille heidän paikkansa ja tehtävänsä yhteiskunnassa. (Forsander, 1994, 9-10.)

2.4 Akkulturaatio

Kuvaan seuraavaksi Forsanderin (1994, 45 -47.) kirjassaan esittelemää tunnetuinta J.W.Berryn akkulturaationmallia, jossa sopeutuminen nähdään neljällä eri tavalla: assilimaatio, marginalisaatio, separaatio ja integraatio. Kulttuurien kohdatessa maahanmuuttaja joutuu sopeutumaan sekä mukautumaan erilaisiin muutoksiin. Yksilön sopeutumista ja mukautumista uuteen kulttuuriin kutsutaan akkulturaatioksi. Akkulturaatiolla tarkoitetaan kahden eri kulttuurin tekemisiin joutumista toistensa kanssa ja niitä muutoksia, joita kulttuurien kohtaamisessa tapahtuu. Akkulturaatioprosessiin liittyy usein kieli- ja identiteettiongelmia, syrjäytymiskokemuksia ja uuden kulttuurin hallinnan vaikeutta.

Assilimaatio tarkoittaa sulautumista uuteen kulttuuriin. Assimilaatiossa maahanmuuttajan toiveena on kuulua enemmistöön ja luopua vähemmistöidentiteetistä. Maahanmuuttaja sulautuu, jos hän ei pyri säilyttämään omaa etnistä identiteettiä, vaan omaksuu uuden maan kulttuurin ja tavat. Assilimaation katsotaan onnistuvan vasta toisessa tai kolmannessa sukupolvessa, ei itse maahanmuuton kokeneilla.

Marginaalisaatiolla eli syrjäytymisellä Berry tarkoittaa tilaa, jossa yksilö on eriytynyt omasta kulttuurisesta taustastaan eikä samastu muihin ryhmiin. Tällöin maahanmuuttaja ei hyväksy kumpaakaan kulttuuria tai ei tule hyväksytyksi molemmissa kulttuureissa.

Berryn mukaan integraatio tarkoittaa sitä, että maahanmuuttaja kokee kuuluvansa etniseen vähemmistöryhmään. Hän arvostaa omaa kulttuuriaan ja kuulumistaan etniseen vähemmistöryhmään, mutta toimii samalla muihin etnisiin ryhmiin, kuten valtaväestöön kuuluvien kanssa. Akkulturaation muodoista integraatio on suositeltavin. Integraatiossa maahanmuuttaja säilyttää oman identiteetin ja kulttuurin

ja on kanssakäymisessä valtaväestön kanssa. Integraatio on Suomen maahanmuuttopolitiikan lähtökohta. Suomalaisen maahanmuuttopolitiikan peruspyrkimys on maahanmuuttajan tehokas integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan eli kotoutuminen.

3 KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ

Seuraavaksi selvennän muutamia maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä. Lähteenä olen käyttänyt maahanmuuttoviraston nettisivuja. (www.migri.fi.) Sivuilta löytyy lisää maahanmuuttoon liittyviä termejä ja niiden selityksiä.

Maahanmuuttaja on yleiskäsite kaikille ihmisille, jota käytetään kuvaamaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä. Ulkomaalaisia ovat kaikki henkilöt, jotka eivät ole suomen kansalaisia, kuten turisti, liikemies, siirtolainen, pakolainen tai turvapaikanhakija jolla on toisen maan kansalaisuus. (www.migri.fi.)

Siirtolaiseksi luokitellaan henkilö, joka muuttaa toiseen maahan pysyvässä tarkoituksessa hankkiakseen siellä toimeentulonsa. Siirtotyöntekijä muuttaa toiseen maahan hankkiakseen elantonsa, mutta ei asetu maahan pysyvästi. (www.migri.fi.)

Pakolainen on henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansalaisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta.

Kiintiöpakolaisella on YK:n pakolaisasian päävaltuutetun myöntämä pakolaisen asema ja jolle on myönnetty maahantulolupa vuosittain valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä päätettävän pakolaiskiintiön puitteissa. Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Hänen pakolaisuus todetaan vasta hakemuksella annetulla päätöksellä. Muukalaispassi on matkustusasiakirja, joka voidaan myöntää ulkomaalaiselle, jos hän ei voi saada passia kotimaansa viranomaiselta tai hän on kansalaisuudeton tai siihen on muutoin erityinen syy.

Muukalaispassi myönnetään henkilölle, joka on saanut oleskeluluvan suojelun tarpeen vuoksi. (www.migri.fi.)

Positiivinen erityistoimi: Positiivisella erityistoimella tarkoitetaan erityistoimia tai – oikeuksia, joiden avulla halutaan varmistaa jonkin tietyn ryhmän yhdenvertaiset lähtökohdat. Positiiviset erityistoimet eivät ole eriarvoista kohtelua, vaan päinvastoin, ne varmistavat tasa-arvoiset lähtökohdat selvitä yhteiskunnassa. Tyypillinen esimerkki positiivisesta erityistoimesta on koulun tuki- ja erityisopetus. (www.migri.fi.)

Maahanmuuttajat kohtaavat vieraassa maassa syrjintää ja rasismia. Rasismi koostuu kuvitelmista, joiden mukaan jokin ihmisryhmä on toista ryhmää moraalisesti, älyllisesti ja kulttuurisesti ylivoimaisempi ja jonka ylivoimaiset ominaisuudet periytyvät sukupolvelta toiselle. Suora syrjintä on näkyvin syrjinnän muoto. Suoraa syrjintää ovat esimerkiksi erilaiset rajoitukset palvelujen käytössä. Epäsuoran syrjinnän tunnistaminen on vaikeampaa kuin suoran syrjinnän. Kunnan palvelujen rakenteelliset ratkaisut voivat asettaa eri ihmiset erilaiseen asemaan. Esimerkiksi oppilaan poissaolojen hiljainen hyväksyminen kulttuurieroihin vedoten voi johtaa myöhemmin peruskoulun keskeyttämiseen. Suoraa ja epäsuoraa syrjintää kutsutaan myös välittömäksi ja välilliseksi syrjinnäksi. Kun yksi ihminen kuuluu useaan syrjinnän vaarassa olevaan ryhmään yhtä aikaa, hän saattaa kokea moniperusteista syrjintää. Esimerkiksi etniseen vähemmistöön kuuluva henkilö, joka on myös vammainen tai vanhus. (www.migri.fi.)

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo tarkoittavat samaa asiaa eli tasa-arvoisten mahdollisuuksien varmistamista kaikille sukupuolesta, etnisestä taustasta, kielestä, iästä, vammaisuudesta, seksuaalisuudesta, suuntautumisesta, uskonnosta, vakaumuksesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä riippumatta. Lainsäädännöllä pyritään edistämään yhdenvertaisuuden toteutumista. Yhdenvertaisuuslain (Yhdenvertaisuuslaki 1.2.2004/21) tarkoituksena on edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa. lain mukaan viranomaisilla on velvollisuus kaikessa toimessa edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti ja tarvittaessa muuttaa niitä

olosuhteita, jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista. Laki edellyttää, että kaikki viranomaiset laativat yhdenvertaisuussuunnitelman. (www.migri.fi.)

4 MONIKULTTUURISUUSKASVATUS

4.1 Lainsäädäntöä varhaiskasvatuksesta

Laki lasten päivähoidosta (36/1976 2a§) määrittelee varhaiskasvatuksen ensisijaiseksi tehtäväksi edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia, tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista sekä tukea vanhempien ja huoltajien antamaa kotikasvatusta. Päivähoitolain lisäksi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteuttamista ohjaavat mm. perusopetuslaki (328/1998), varhaiskasvatussuunnitelmat perusteet (2005) ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2000). Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatuksessa tulee huomioida myös eri kieli- ja kulttuuritaustaista väestöä koskevat lait, kuten kotoutumislaki, ulkomaalaislaki ja yhdenvertaisuuslaki.

Pirkkalan varhaiskasvatuksessa on koottu monikulttuurisuuteen liittyviä asioita kunnan intranet sivuille nk. monikulttuurinen käsikirja (Moniku) henkilöstölle tukemaan työtä maahanmuuttajalasten kanssa. Tämä löytyy henkilöstölle suunnatun intranetin sivuilta. Varhaiskasvatuksen monikulttuurisen käsikirjan mukaan on tärkeää huolehtia, että vanhemmat ymmärtävät mahdollisimman hyvin päivähoitopaikan arjen rutiineja. Tämä varmistuu parhaiten tulkin avulla, mutta jollei tulkin käyttö ole jostain syystä mahdollista, on silti tärkeää yrittää saada viesti mahdollisimman hyvin perille. Tässä apuna voi käyttää kuvia (valokuvia päiväkodin eri tilanteista, vaatetuksesta jne.) ja tietenkin kaikki eleet ja käytännölliset keinot ovat käytettävissä esim. näytetään millaisissa sängyissä lapset lepäävät päivällä. Päiväjärjestyksen läpikäyminen on tärkeää ja sen voi antaa myös perheelle kirjallisena. Tässäkin on hyödyllistä tarvittaessa käyttää kuvia tarkentamassa, mitä milloinkin tapahtuu. On myös hyvä keskustella päiväkodin toimintaperiaatteista. Tätä voidaan käydä läpi täyttämällä yhdessä päivähoidon kaavakkeita ja niiden

avulla voidaan käydä läpi eri käytänteitä esim. haku – ja tuontiaikoja yms. Eri kulttuurista tulevien lasten kohdalla on hyvä keskustella ruokailuun, lepäämiseen, ulkoiluun, wc – käytäntöihin, liikuntaan (esim. musiikkiliikunta ja tanssi, hiihtäminen, luistelu jne.), sekä uskonnollisiin hetkiin osallistumiseen liittyvistä kysymyksistä. (Pirkkalan kunnan www-sivut / intranet, 2013)

4.2 Monikulttuurisuuskasvatuksen taustaa

Aikaisemmasta kansainvälisyyskasvatuksesta käytetään nykyisin käsitettä monikulttuurisuuskasvatus, jonka rinnalla käytetään erityisesti termiä interkulttuurisuuskasvatus. Interkulttuurisuuskasvatus korostaa kulttuurienvälisyyttä ja sen katsotaan sisältävän niin vähemmistöjen kuin enemmistöjenkin kasvatuksen yhteiskunnassa. Termi viittaa aktiiviseen ja positiiviseen kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen, joka tarkoittaa toisilta oppimista, mahdollistaa kulttuurien sekoittamisen ja keskinäisen sulautumisen. Valtaväestön kohdalla on kyse monikulttuurisessa yhteiskunnassa elämisen oppimisesta ja erilaisuuden kunnioittamisesta, kun taas vähemmistöjen kohdalla kyse on niiden taitojen ja tietojen oppimisesta, jotka ovat edellytyksenä enemmistökulttuurissa menestymiselle. Kasvattajan on tärkeää ymmärtää, että erilaisten kulttuuriperimän saaneilla lapsilla ei voi olla samoja kokemuksia ja tietoja kuin suomalaisilla lapsilla. (Matkaselkä, 2009, 15 -16.)

Monikulttuurisuuskasvatus ei toteudu teemapäivien tai yksittäisten opetussuunnitelmaan merkittyjen jaksojen avulla, vaan kulttuurisuuskasvatuksen tavoitteiden tulisi kulkea kaiken muun opetuksen läpäisevänä ja näin ohjata asioiden tarkastelua. Monikulttuurisuuskasvatus tarvitsee huolellista ja tarkkaa suunnittelua. Lasten on tärkeää saada tuntee muita kulttuureita, jotta, jotta voivat ymmärtää omaa kulttuuriaan. Lapset oppivat tiedostamaan, että ihmiset ovat eri puolilla maailmaa ja eri kulttuureissa samalla tavalla erilaisia ja samanlaisia. Monikulttuurisuuskasvatuksen tavoitteet tulee kuulua kaikille lapsille – ei vain vähemmistöryhmille. Sillä keskeinen osa kriittistä monikulttuurisuuskasvatusta on taistelu rasismia, ennakkoluuloja ja stereotyyppioita vastaan. Monikulttuurisuuskasvatuksessa nähdään tasot, jotka ovat suvaitsevaisuus,

hyväksyminen, kunnioittaminen ja vahvistaminen sekä solidaarisuus ja kritiikki. (Matkaselkä, 2009, 15 -16.)

Kasvatus- ja opetustyö monikulttuurisessa ympäristössä edellyttää kasvattajalta taitoja, tietoja ja positiivista käsitystä monikulttuurisesta kasvatuksesta. Useista eri kulttuureista tulleet lapset antavat kasvattajalle haasteita opetuksen järjestämisen suhteen. Kasvattajan tulee kyetä auttamaan lapsia oppimisprosessissaan samalla, kun hän välittää heille välineitä yhteiskunnassa toimimiseen. Kasvattajan tulisi tietoisesti ohjata lasten positiivisten asenteiden kehittymistä. Lasten negatiivisiin asenteisiin ja ennakkoluuloihin eri etnisiä ryhmiä kohtaan voidaan vaikuttaa esimerkiksi oppimateriaalin valinnalla ja ryhmätoiminnalla. Opetuksessa käytettäviä menetelmiä valittaessa tulisi ottaa huomioon lasten erilaiset oppimistyyliä ja käyttää yhteistoiminnallisia menetelmiä, roolileikkejä ja havaintojen tekemistä. Monikulttuurinen opetussuunnitelma ei toimi kasvattajilla, joilla on negatiivinen asenne eri kieli- ja kulttuuritaustaisia ryhmiä kohtaan. (Matkaselkä, 2009, 15 -16.)

4.3 Kasvatuskumppanuus maahanmuuttajan kanssa

Lastenkasvatuksessa ja perheenjäsenten välisissä suhteissa kulttuuriset arvot, normit ja roolit ilmenevät parhaimmillaan. Niiden sisäistäminen tapahtuu suurelta osin tiedostamatta, mallioppimisen kautta. Kieli ja vuorovaikutus luovat linkin mm. sosiaaliseen yhteisöön ja laajempaan yhteiskuntaan ja sen toimintaperiaatteiden ymmärtämiseen. (Matkaselkä 2009, 10 -11.)

Henkilöstön on olennaista muodostaa vanhempien kanssa yhteisesti jaettu näkemys suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja sisällöistä. Alkukeskustelu on tärkeää tehdä ajan kanssa. Tapaamisessa on aina hyvä olla tulkki mukana. Alkukeskustelussa selvitetään lapsen tausta, sillä on tärkeää tietää miten, miksi ja milloin perhe on tullut Suomeen ja se mitkä on suunnitelmat Suomeen jäämisen suhteen. Suurin syy kasvatuskumppanuuden epäonnistumiseen on yhteisen kielen ja kasvatuskulttuurin puute. Hyvä yhteistyö syntyy yhteisymmärryksestä ja molemminpuolisesta kunnioituksesta. Ammattikasvattajan tulee tiedostaa lapsen koko ympäristö, jossa hän elää sekä kodin ja päiväkodin erot ja ominaisuudet. (Matkaselkä, 2009, 13 -14.)

Avoimuus ja rehellisyys syntyvät luottamuksesta. Päivähoidon alkaessa vanhempien on vaikea jättää lapsi vieraan ihmisen hoitoon ja luottaa työntekijöihin. Kielimuuri vaikuttaa alussa paljon luottamussuhteen kehittymiseen. Luottamus syntyy vähitellen, kun vanhemmat tutustuvat lisää päiväkotiin ja henkilökuntaan. Molemminpuolinen kunnioitus on tärkeää hyvässä yhteistyössä. Vanhemmille on tärkeää, että heidän kulttuuria ja uskontoa kunnioitetaan. Kunnioitus näkyy erilaisissa tilanteissa päiväkodin arjessa. (Matkaselkä, 2009, 13 -14.)

Pirkkalan intranet sivuilla olevassa Monikulttuurisessa käsikirjassa (Moniku) kuvataan kasvatuskumppanuutta. Se lähtee päivittäisestä yhteydenpidosta, tärkeää on huolehtia, että vanhemmat ymmärtävät mahdollisimman hyvin päivähoitopaikan arjen rutiineja ja toimintaperiaatteita. Kirjoitetut ja mahdollisesti heidän omalle kielelleen käännetyt viestit ovat tärkeitä. Reissuvihko voi olla myös hyvänä apuna yhteydenpidossa. Tarvittaessa apuna voi käyttää kuvia, esimerkiksi valokuvia vaatetuksesta tai päiväkodin eri tilanteista. Ruokailu, lepoaika, ulkoilu, uskonnolliset hetket, tuonti – ja hakuajat on hyvä keskustella. Hyvä on vertailla kulttuurillisia, uskonnollisia ja näkemyksellisiä eroja eri toimintatilanteissa kuten esimerkiksi, että ruumiillinen kurittaminen on Suomessa lailla kielletty. Vanhemmille on hyvä puhua myös muista kumppanuuden muodoista; vanhempainilloista, juhlista retkistä, tapahtumista. Mikäli lapsen kehityksessä on jotain muuta haastetta, vanhemmille on hyvä kertoa muista yhteistyökumppaneista kuten, erityisopettajasta, puheterapeutista, psykologista yms.

(Pirkkalan kunnan www-sivut / intranet, 2013.)

4.4 Suomi toisena kielenä (S2) – opetuksen yleiset tavoitteet

Monikulttuurisessa käsikirjassa (Moniku) Suomi toisena kielenä (S 2) – opetuksen keskeinen tehtävä on luoda hyvä ja turvallinen kasvuympäristö, jossa ovat tarvittavat puitteet oppimiselle. Opetuksen tulee tukea lapsen kielellistä aloitteellisuutta ja rohkaista häntä palkitsevaan vuorovaikutukseen suomen kielellä. Opetuksen menetelmien tulee kunnioittaa lapsen omaa kasvuprosessia. Opetuksen pitää pyrkiä monikulttuuriseen lähestymistapaan ja kokonaisvaltaiseen oppimiskäsitykseen. Opetuksen suunnittelun apuna voidaan käyttää myös yhteistyötä varhaiskasvatuksen

erityisopettajien, puheterapeuttien, sosiaalitoimiston ja lasten – ja perheneuvolan kanssa. Lapsen henkilökohtaiset tavoitteet kirjataan VASU:n erityisen tuen osioon ja niitä arvioidaan vähintään puolivuosittain.

S 2 – opetuksen yleiset tavoitteet, joiden taustalla on oletus, että lapsi aloittaa päivähoiton kolme vuotta täytettyään ja puhuu suomea vain vähän tai ei lainkaan:

1. vuosi	2. vuosi	3. vuosi
<ul style="list-style-type: none"> - tutustuu arjen toiminnan kieleen (nimeäminen ja perussanavarasto) - ymmärtää arjen toimintaohjeita - pystyy ilmaisemaan perustarpeitaan suomen kielellä - omaksuu laajan passiivisen sanavaraston suomen kielessä 	<ul style="list-style-type: none"> - perussanavarasto laajentuu ja syventyy - käyttää suomen kieltä aiempaa monipuolisemmin - rohkaistuu itseilmaisuun eri tilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> - ilmaisu monipuolistuu ja rikastuu - oppii käyttämään kokonaisia lauseita - ymmärtää pitempiä kertomuksia ja satuja ilman kuvia

(Pirkkalan kunnan www-sivut / intranet, 2013.)

4.5 Monikulttuurinen osaaminen Pirkkalassa

Monikulttuurisessa käsikirja (Moniku) antaa neuvoja ja ohjeistaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Monikulttuuristuvassa toimintaympäristössä henkilöstö tarvitsee kykyä tiedostaa kulttuurin ja uskonnon merkitys eri taustoista tulevien ihmisten arjessa. Se tarvitsee myös ymmärrystä siitä, miten syrjäytyminen ja syrjintä ilmenevät, sekä kykyä toimia osaavasti ja ymmärtävästi tilanteissa, joissa kulttuuritaustat kohtaavat. Kulttuurikompetenssin lisäksi henkilöstö tarvitsee tietoa ja työmenetelmiä tukiessaan maahanmuuttajataustaisten lasten kaksikielisyyden ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä sekä luodessaan pohjaa kasvatuskumppanuuteen.

Henkilökunnan monikulttuurista osaamista on myös se, että se on tietoinen maahanmuuttajille suunnatuista lähialueen palveluista ja osaa ohjata heidät tarvittavien palvelujen piiriin. Maahanmuuttajaperheiden ongelmat ovat usein monitahoisia, joihin yksittäinen työntekijä ei pysty vaikuttamaan. Siksi on tärkeää, että työntekijä ymmärtää oman roolinsa perheen kotouttajana ja osaa ottaa ajoissa yhteyttä kunnan muihin viranomaisiin, jotka osaavat auttaa perhettä. (Pirkkalan kunnan www-sivut / intranet, 2013.)

4.6 Vinkkejä suomi toisena kielenä opetuksen integroinnista päivähoidon arkeen

Monikulttuurisessa käsikirjassa (Moniku) on vinkkejä suomen kielen opettamiseen

1. Perushoitotilanteet ovat tärkeitä hetkiä kielen oppimisen kannalta. Nimeä asioita, keskustele lapsen kanssa.
2. Opetta suomen kielen erilaista käyttöä, kuten kohteliaisuus ja hyvät tavat.
3. Järjestä rauhallisia leikkihetkiä, jolloin keskustelu lasten kanssa ja lasten välillä mahdollistuu.
4. Ole läsnä lapselle, puhu, kysele, keskustele
5. Kannusta ja kehu! Älä koskaan painosta puhumaan.
6. Käytä esineitä ja kuvia. Innosta lasta käyttämään kuvia puheen tukena
7. Lue lapselle paljon, selitä käsitteitä.
8. Laula, loruttele ja hassuttele. Muista, että rytmi tukee kielen oppimista.
9. Käytä aamupiireillä säännöllisesti kielen oppimista tukevia leikkejä.
10. Hyödynnä odotteluhetket käyttämällä esimerkiksi nimeämiskortteja, loruja ja arvoituksia.
11. Pelaa lapsen kanssa ja opeta häntä pelaamaan toisten lasten kanssa.
12. Hyödynnä internet esimerkiksi Papunet.

13. Suujumppa tukee lapsen äidinkielelle vieraiden äänteiden muodostamista.
14. Satukasetit ja äänitehostein ovat hauskaa vaihtelua.
15. Saduta lapsia, sillä kirjaamisen avulla voit seurata lapsen kielen kehittymistä.
16. Käytä lorujen ja laulujen tukena kuvia, jotta lapsi ymmärtää ne paremmin.
17. Huolehdi, että kaikki mitä teetkin on lapsesta innostavaa ja hauskaa.

(Pirkkalan kunnan www-sivut / intranet, 2013.)

Kasvattajien tehtävänä on herättää lapsen kiinnostus suomenkieltä kohtaan ja tukea lapsen kielen oppimista erilaisten opetusmenetelmien avulla. Työntekijöiltä edellytetään herkkyyttä ja joustavuutta. Kielen oppimisen lähtökohtina ovat lapselle läheiset ja mielenkiintoiset asiat. Oppimisympäristön tulee tukea lapsen kielen oppimista ja sen on oltava turvallinen, pedagoginen ja lapsen kasvua psyykkisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti tukeva. Kielen oppimisessa motivaatio on tärkein asia. Lapsi kokee kielen oppimisen mielekkäänä kun hän kokee, että toisen kielen oppiminen on hänelle ja hänen ympärillään oleville ihmisille tärkeää. Lapsi oppii toista kieltä kaikissa arjen tilanteissa, ohjatussa oppimisessa ja erilaisissa ympäristöissä. Lapselle tulee tarjota mahdollisimman paljon tilaisuuksia kuulla ja käyttää opettelemaansa toista kieltä. Kasvattajat kuuntelevat lapsen puhetta ja saavat tietoa lapsen kielenkehityksen vaiheesta. Kasvattajan tulee toimia lapsen kielen laajentajana antamalla malli puheesta. Toiminnan kautta oppiminen ja kielen liittäminen toimintaan monipuolisesti ovat tärkeitä toisen kielen oppimisessa.

(Pirkkalan kunnan www-sivut / intranet, 2013.)

4.7 Arviointi ja kielitason kartoitus

Henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa jokaiselle S2-lapselle määritellään hänen henkilökohtaiset tavoitteensa suomen kielen kehityksessä ja menetelmät niiden saavuttamiseksi. Erityisen tuen suunnitelma tehdään, jos lapsella havaitaan haasteita suomen kielen kehityksessä vanhempien tai henkilökunnan taholta. Erityisen tuen suunnitelmaa laadittaessa on mukana myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Tavoitteita arvioidessa käydään läpi seurantalomake Suomen kielen oppimisesta. Seurantalomake on myös tukena lapsiryhmässä työskenteleville oman työn arviointiin ja suunnitteluun. Päivähoidon

henkilökunta arvioi lapsen kielen tasoa havainnoimalla lapsen toimintaa jokapäiväisissä tilanteissa. Arvioinnissa havainnoidaan puheen tuottamista ja puheen ymmärtämistä.

- * Nimeäkö lapsi esineitä, kuvia, asioita
 - * Ilmaiseeko lapsi itseään suomen kielellä
 - * Käyttääkö lapsi yksittäisiä sanoja vai lauseita
 - * Millaisia kysymyksiä lapsi tekee, kysyykö lapsi
 - * Sisältääkö lapsen puhe substantiiveja, adjektiveja, verbejä
 - * Miten lapsi ääntää suomea
 - * Taivuttaako lapsi sanoja ja miten
 - * Käyttääkö lapsi mennyttä aikamuotoa
 - * Taivuttaako lapsi verbejä persoonamuodoissa
- (Pirkkalan kunnan www-sivut / intranet, 2013.)

4.8 Päivähoidon maahanmuuttajakokemuksia

Anni Erkkilä ja Minttu Kangas ovat tehneet tutkimuksen, johon on koottu vinkkejä päivähoidon sujumiseen maahanmuuttajalapsen kanssa. Heidän tärkeiksi esittämät asiat olivat hyvin paljon samoja, mitä omassa haastattelussani päivähoidon henkilöstö koki tärkeäksi.

Lapsi sisäistää jo ensimmäisissä tapaamisissa ihmisten asenteet. Asenteet antavat pohjan koko toiminnallemme. Myönteinen asenne saa meidät haluamaan lähemmäs kohdetta. Omat kokemukset ovat vahvin asenteiden muodostaja. (Erkkilä & Kangas 2011, 25 -49.) Omassa haastattelussani sama asia nousi esille, että henkilöstön tulisi välttää stereotyyppioita ja he joutuvat perehtymään paremmin lapsen kielen kehitykseen ja kulttuuritaustaan työskennellessä maahanmuuttajalasten kanssa. Lisäksi henkilöstö tarvitsee työskentelyssä uteliaisuutta ja mielenkiintoa lapsen kulttuuria ja taustaa kohtaan.

Varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa pyritään, että molemmat vanhemmat ja tulkki ovat paikalla. Näin halutaan varmistaa, että vanhemmille välittyy oikea tieto suunnitelmasta. Arjen toiminnassa lapsen tuntema turvallisuus ja hyvä ilmapiiri ovat

tärkeitä. Työssä käytetään paljon kuvia ja konkreettisia esineitä. Työn toteutuksessa käytetään paljon luovuutta ja erilaisia materiaaleja. Opetustavat ovat toistuvia ja säännöllisiä. Kaikki päiväkodin arkitilanteet ovat lapselle oppimista: ruokatavat, päivälepo, ulkoilu jne. Maahanmuuttajalasten kanssa työskentely vaatii itsensä ja muiden hyväksymistä sellaisena kuin on. Arkipäivän tilanteissa eroavaisuuksia on ruokakulttuurissa, peseytymistavoissa ja lapsilla saattaa olla univaikeuksia. Työskentely maahanmuuttajalapsen kanssa vaatii paljon aikaa, mutta sitä on aina liian vähän. (Päiväkodin henkilöstön haastattelu 2013.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan ensisijainen vastuu kulttuurin ylläpitämisestä on vanhemmilla. Päivähoidossa maahanmuuttajalapsen tulee saada olla ylpeä taustastaan ja häntä tulee rohkaista sen näyttämiseen. Arkipäivän rutiinit tuovat turvallisuutta lapsen elämään. Päiväjärjestyksessä kuvat havainnollistavat ajan kulkua, sekä tapahtumien jäsentämistä. Lapselle tieto päivän kulusta ja rutiineista tuo turvallisuuden tunnetta. Päivähoidossa monikulttuurisuutta tulisi tukea avoimesti. Päivähoidon päivittäiset ryhmätuokiot voivat muodostua haasteellisiksi lasten eri kehitystason ja kielimuurin vuoksi. Päivälepo kuuluu päivähoiton arkeen, mutta saattaa hämmentää maahanmuuttajalasta. Vaatteiden riisuminen tai nukkuminen ilman vanhempaa saattaa tuntua lapsesta vieraalta. Hygienenisyys on myös kulttuurisidonnaista, joten hygieniatottumukset on hyvä selvittää ja sopia yhdessä vanhempien kanssa. Lapsen sairastuessa vanhempien on tärkeää tietää kehen ottaa yhteyttä ja milloin. Sisä- ja ulkovaatteiden erottaminen saattaa olla maahanmuuttajalle hankalaa. Sisäkenkien käyttö voi olla monelle vanhemmalle vierasta, joten mallin näyttäminen on hyvä keino opettaa millainen on hyvä sisäkenkä lapselle. Monen maahanmuuttajan saattaa olla vaikea tottua suomalaiseen pihaleikkikulttuuriin. Lisäksi vaikeuksia voi tuottaa tottua meidän säähän ja pukeutumiseen sen mukaisesti. Tästä vanhemmille on tarjottava riittävästi tietoa. Jokaisesta vaatteesta voi olla vaikka mallikappale, jota tarvittaessa voidaan näyttää. Kulttuurien eroavaisuudet tulevat selvimmin esille ruokailutottumuksissa ja itse ruoassa. Jokainen perhe viettää ruokahetkensä omalla tavallaan. On siis tärkeää kertoa vanhemmille, miten ruokailu Suomessa tapahtuu. Aikuisen istuminen pöydässä on erityisen tärkeää avun annon ja mallintamisen vuoksi. (Erkkilä & Kangas 2011, 25 -49.)

5 PIRKKALAN MAAHANMUUTTAJIEN

KOTOUTUMISSUUNNITELMA

Seuraavaksi kuvaan Pirkkalan kunnan kotoutumissuunnitelman (2010) pohjalta maahanmuuttajien palveluita. Kotoutumissuunnitelma on tarkoitettu konkreettiseksi työvälineeksi kaikille Pirkkalassa maahanmuuttajien kanssa työskenteleville. Kotoutumissuunnitelma nojaa Pirkkalan perusturvan ydinarvoihin, joita ovat eettisyys, vastuullisuus sekä tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus. Eettisyydellä tarkoitetaan ihmisarvon, itsemääräämisoikeuden ja loukkaamattomuuden kunnioittamista. Vastuullisuudella pyritään asiakkaiden/potilaiden hyvän palvelun, hoidon sekä hyvinvoinnin edistämiseen. Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus tähtäävät kaikkien kuntalaisten tasapuoliseen kohteluun.

Kuntalaisten muuttuvat tarpeet on huomioitu suunnittelussa, palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa. Kuntalaisten omaa tahtoa ja yksilöllisyyttä kunnioitetaan. Hoito- ja palveluratkaisuissa on huomioitu yksilön tilanne ja olemassa olevat voimavarat. Tiedonkulusta huolehtiminen lisää avoimuutta ja vuorovaikutusta. Verkostoitunut asiantuntijuus merkitsee, että muodostetaan toimivia asiantuntijaverkostoja, jossa eri ammattiryhmien edustajat voivat käyttää joustavasti toistensa asiantuntemusta asiakkaan palvelun tukena.

Kotouttamisella tarkoitetaan viranomaisten järjestämiä kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä ja palveluja. Sillä tarkoitetaan myös maahanmuuttajien tarpeiden huomioon ottamista muita yhteiskunnan palveluja ja toimenpiteitä suunniteltaessa ja järjestettäessä. Näiden toimenpiteiden ja palveluiden piiriin kuuluvilla Suomeen muuttaneilla henkilöillä on oltava kotikuntalaisia (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa. Kotouttamisen tavoitteena on maahanmuuttajien oman aktiivisuuden edistäminen, koulutus ja kielen opetus.

5.1 Maahanmuuttajien neuvolatoiminta Pirkkalassa

Pirkkalan lasten- ja äitiysneuvolassa maahanmuuttajaperheisiin sovelletaan normaalia tarkastuksista saatua ohjeistoa perheen kulttuuriset taustat kuitenkin huomioiden. Ensimmäisellä käyntikerralla tarkistetaan, että maahanmuuttajille on tehty maahantuloterveystarkastus. Neuvolassa käytetään tulkkia, jos kumpikaan vanhemmista ei puhu riittävän hyvin kieltä, jota neuvolassa ymmärretään. On taattava, että perhe voi kommunikoida ymmärtämällään kielellä. Lasta ei koskaan käytetä tulkkina. Maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentely vie keskimääräistä enemmän aikaa. Vastaanoton valmistelu on hidasta; tulkin, lääkärin ja terveydenhoitajan aikojen sovittelu ei ole aina helppoa. Myös sosiaalityön perhetyöntekijä tekee yhteistyötä neuvolan kanssa ja osallistuu maahanmuuttajien neuvolakäynteihin.

5.2 Maahanmuuttajalasten päivähoito Pirkkalassa

Maahanmuuttajalapsille hankitaan päivähoitopaikka tarpeen mukaan. Vanhemmat esittävät toiveen hoitomuodosta sekä päivähoitopaikan sijainnista, ja toivetta yritetään noudattaa. Maahanmuuttajalapset sijoitetaan aluksi ns. kahden lapsen paikalle. Sitä ei ole aina mahdollista järjestää kesken toimikauden, esimerkiksi jos perheessä on useita hoitopaikkaa tarvitsevia lapsia.

Päiväkoti tekee maahanmuuttajalasten asioissa yhteistyötä perusturvan maahanmuuttajatyön, neuvolan sekä tulkkien kanssa. Yhteistyö painottuu päivähoitoon alkuvaiheeseen. Maahanmuuttajatyön perhetyöntekijä osallistuu varhaiskasvatuksen suunnitelman palaveriin, joita on yhdestä kahteen vuosittain. Varhaiskasvatuksen suunnitelman tukena on alettu täyttää myös maahanmuuttajalapsen kotoutumissuunnitelmaa, jota tarkastetaan ja päivitetään tarvittaessa, esimerkiksi kouluun siirryttäessä. Yhteistyötä on tehty myös puheterapeutin, kiertävän erityislastentarhanopettajan sekä esikoulun kanssa. Nämä yhteistyötahot liittyvät mukaan yleensä sitten, kun lapsi on ollut jo pidempään

päivähoidossa. Nivelvaiheeseen, jolloin lapsi siirtyy päivähoidosta esikouluun, pitäisi panostaa vielä lisää.

5.3 Maahanmuuttajalasten valmistava opetus Tampereella

Kaikki peruskouluikäiset oppilaat, joiden suomen kielen taito ei riitä perusopetukseen osallistumiseen, ovat oikeutettuja valmistavaan opetukseen. Valmistavassa opetuksessa oppilas tutustuu suomalaiseen kouluun ja kulttuuriin sekä opetusmenetelmiin.

Opetuksen tavoitteena on suomen kielen taidon ja oppimisvalmiuksien kehittäminen perusopetukseen riittäviksi. Suomen kielen lisäksi opetetaan matematiikkaa, biologiaa, maantiedettä, suomen historiaa, musiikkia, liikuntaa, käsitöitä sekä kuvaamataittoa. Valmistavan opetuksen aikana ei ole uskonnon opetusta. Valmistava opetus on vuosiluokkiin sitomatonta. Opetusta annetaan pienryhmissä, yleensä alle 10 oppilaan luokissa. Suomen kielen taidon karttuessa oppilas voi osallistua perusopetuksen oppitunneille ns. integraatiotunneilla.

Oppitunteja on viikossa 20 -28 oppilaan iästä riippuen. Jokaiselle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma. Valmistavan opetuksen aikana kartoitetaan oppilaan oppimisvalmiudet ja erityistarpeet. Valmistavan opetuksen päättyessä oppilaalle määritellään hänen taitojaan ja valmiuksiaan vastaava luokka-aste. Valmistava opetus kestää yleensä vuoden, mutta ajassa joustetaan yksilöllisten tarpeiden mukaan. Valmistavasta opetuksesta siirrytään yleisopetuksen puolelle yleensä lomien jälkeen tai lukuvuoden vaihtuessa.

Valmistavan opetuksen jälkeen alakouluikäiset siirtyvät joko omaa ikätasoaan vastaavalle luokalle tai enintään yhtä vuotta alemmalle luokalle. Pirkkalan maahanmuuttajaoppilaat käyvät valmistavassa opetuksessa Tampereella. Valmistavaa opetusta Tampereella järjestetään alakouluikäisille Pohjois-Hervannan, Tesomajärven, Johanneksen sekä Peltolammin koulussa. Tampereen kaupungin maahanmuuttajaopetuksen koordinaattorin kanssa sovitaan, mihin kouluun oppilaat menevät.

5.4 Pirkkalan koulu - ja iltapäivätoiminta

Kunta järjestää yhden lukuvuoden kestävästä esiopetusta lapsille. Lapsi aloittaa esiopetukseen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvilla lapsilla on oikeus esiopetukseen viisivuotiaina. Ilmaista esikoulua käydään viitenä päivänä viikossa, 20 h/viikko. Maahanmuuttajalapset menevät oman asuinalueensa esikouluun.

Pirkkalassa on kuusi alakoulua. Maahanmuuttajaoppilaiden kanssa toimitaan saman käytännön mukaan kuin muidenkin eli lapsi menee asuinalueensa lähikouluun, valmistavan opetuksen jälkeen. Maahanmuuttajaoppilaille tarjotaan tukiovetusta sekä S2 opetusta (suomi toisena kielenä). Alle neljä vuotta Suomessa olleilla lapsilla on oikeus tukiovetukseen tunti viikossa.

Maahanmuuttajaoppilaille järjestetään oman uskonnon opetusta, jos samaan uskontokuntaan kuuluvia oppilaita on vähintään kolme. Maahanmuuttajalapset osallistuvat elämäntutkimuksen opetukseen, jos oman uskonnon opetuksen ryhmää ei muodostu. Oman äidinkielen opetusta voi saada, jos ryhmään tulee vähintään neljä oppilasta. Oman äidinkielen opetukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Maahanmuuttajalapset voivat halutessaan käydä oman uskonnon tai äidinkielen opetuksessa myös Tampereella.

Pirkkalan kunta järjestää koululaisten iltapäivätoimintaa 1. ja 2. luokkien oppilaille sekä 3. luokkien erityisoppilaille. Toimintaa järjestetään koulupäivinä pääsääntöisesti koulujen tiloissa. Se on osallistujille vapaaehtoista ja maksullista. Toiminnan tavoitteena on vähentää lasten yksinoloa, jos vanhemmat ovat töissä ja lapsen koulupäivä on lyhyt. Iltapäivätoiminta voi sisältää mm. liikuntaa, kädentaitoja, musiikkia, pelaamista, leipomista sekä läksyjen tekemistä. Maahanmuuttajat tuovat omat haasteensa iltapäivätoimintaan. Yhteisen kielen puuttuminen aiheuttaa välillä väärinkäsityksiä. Toisinaan on epätietoisuutta, koska lapsi haetaan kerhosta tai tuleeko lapsi ollenkaan kerhoon. Ruokavalioiden ja juhlapyhien huomioiminen on suhteellisen vaivatonta.

6 MAAHANMUUTTAJAN OPETTAMINEN

6.1 Opettajan merkitys opetuksessa

Opetusministeriön (2008) ”koulutus- ja tutkimus 2007 -2012 kehittämissuunnitelman mukaan, koulu vaikuttaa merkittävästi siihen, miten hyvin maahanmuuttajataustaisten lasten integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan onnistuu. Maahanmuuttajataustaisten ja heidän vanhempinsa ensimmäinen kontakti on opettaja, joten hänellä on suuri vaikutus miten hyvin integroituminen onnistuu. Opettajalla on monia mahdollisuuksia toimia myönteisenä vaikuttajana. Länsimaisesta kulttuurista tulleille lapsille muutos suomalaiseen kulttuuriin ei ollut kovin iso. Länsimaisen kulttuuripiirin ulkopuolelta tulleille lapsille muutos voi olla suuri. Suomalaisen opettajan pieni valtaetäisyys, sinuttelu ja ruumiillisen kurituksen puuttuminen voi hämmentää oppilasta. Opettajan merkitys lapsen hyvinvoinnin tukijana on merkittävä. (Liukkonen 2010, 55 -56.)

Maahanmuuttajavanhemmat toivovat opettajan tekevän työtä sydämellään. Työlleen omistautuvat kutsumusopettajat ovat suvaitsevaisia ja kokevat työnsä haasteellisena ja rikastuttavana. Opettajan ammattitaito on sidoksissa myös hänen identiteettiinsä ja käsitykseensä itsestään. Hän pystyy näkemään omassa työssään kehitettävänä olevat tietoisuuden tasot, jotka lähtevät hänestä itsestään. Opettaja tekee työtään oppilaiden hyväksi, yhteistyössä vanhempien kanssa. Suhteessa maahanmuuttajaoppilaaseen opettajan tärkeimmiksi ominaisuuksiksi nousevat oppilaan huomioiminen, empatia ja välittäminen. (Liukkonen 2010, 60 -62.)

6.2 Koulun on tuettava vanhemmuutta

Kouluissa vanhemmuuden tukeminen on tärkeää, että vanhemmat saavat avoimesti ja pelotta puhua, kertoa, esittää toivomuksia, kysellä ja arvioida koulun toimintatapoja. Kriittisyys ei läheskään aina ole kiittämättömyyttä, vaikka se nostaakin suomalaisen niskavillat helposti pystyyn. Maahanmuuttajavanhemmillakin on paljon annettavana koululle, jos koulu vain kiinnostuu kuuntelemaan ja ottamaan vastaan. Kaikkien yhteiskunnallisten toimijoiden tehtävä on kaikin tavoin tukea vanhempia ja heidän asemaansa huoltajina, myös lapsen silmissä. Koulussa on varottava, ettei vanhempien tietämättömyys kouluun liittyvissä asioissa, johda heidän väheksymiseen, aliarvostamiseen ja kuuntelemattomuuteen. Lapset oppivat usein kielen ja kulttuurin nopeammin kuin heidän vanhempansa. Se johtaa helposti kodeissa vääristyneisiin ihmissuhteisiin. Aikuiset joutuvat lapsista riippuvaisiksi ja lapsista tulee aikuisia vahvempia, jopa näiden tulkkeja. Opettajien tulee pitää huolta siitä, ettei heidän puheensa ja toimintansa millään tavoin kyseenalaista vanhempien kykyä kasvattaa ja kantaa vastuuta lapsistaan. Mikäli koulu haluaa vanhemmat yhteistyöhön ja tuekseen, opettajien on onnistuttava osoittamaan vanhemmille, että heitä kuunnellaan, heidän kysymyksistään ollaan kiinnostuneita, niihin vastataan ja myös vanhempien toivomukset ja odotukset koulun opetusta ja kasvatusta kohtaan selvitetään. Valmiiden mallien ja suunnitelmien siirtäminen ei ole yhteistyötä eikä perheen auttamista. Opettajan pitää varoa kaikin tavoin antamasta väheksyvää kuvaa vanhempien vastuusta ja merkityksestä lapsen elämässä. Lapsi ei saa koskaan päästä ajattelemaan, että vanhemmat vain elättävät ja huoltavat, mutta opettajan kanssa rakennetaan tulevaisuutta Suomessa. Lapsen pitää ymmärtää, että kodin ja koulun yhteistyössä ongelmat johtuvat pelkästään yhteisen kielen puuttumisesta, ei muusta. (Pollari & Koppinen 2011, 21 -25.)

Vanhemmuutta tukevat koulut panostavat esimerkiksi kotiin lähetettävien tiedotteiden käännettämiseen niille kielille, joita vanhemmat osaavat, sekä huolehtivat, että vanhempaintapaamisissa on pätevä tulkki. Tulevaisuudessa on syytä pohtia, miten saadaan koulussa käytettävä sähköinen reissuvihko Wilma -ohjelma palvelemaan myös maahanmuuttajavanhempia. Pitäisikö vanhemmille järjestää

ohjelman käytön koulutusta ja kääntää ohjelman peruskäsitteitä eri äidinkielle. Lisääntyvät välineet kodin ja koulun yhteistyössä asettaa haasteita myös maahanmuuttajien kanssa tehtävään yhteistyöhön. (Pollari & Koppinen 2011, 21 - 25.)

6.3 Maahanmuuttajalapsi oppilaana

Oppimisyhteisön jokaisen jäsenen on voitava tuntee olevansa osa sitä organisaatiota, johon hän on tullut opiskelemaan. Vain osallisuudesta voi syntyä halu osallistua opetuksen toimintoihin. Osallisuuden tunne syntyy, että jokainen yhteisön jäsen tulee huomatuksi omana ainutkertaisena itsenään ja tulee kohdeksi tasavertaisena ihmisenä toisten joukossa. Jokainen lapsi etenkin maahanmuuttajataustainen tarvitsee koulussa aikuisen, joka vapauttaa hänet luovuuteen eikä sido kahleisiin, joka kuuntelee ja rohkaisee, avaa ovia, on empaattinen ja joka kehittää jatkuvasti myös itseään jalommaksi ihmiseksi. Tavoitteena on luoda kaikille koulun oppilaille mahdollisimman avoin oppimisympäristö. Sen saavuttamiseen tarvitaan koko koulun henkilökuntaa, ei ainoastaan opettajia. Avoimessa oppimisympäristössä oppilaalla on sisäinen halu oppia ja ymmärtää maailmaa ja oppimistilanteet eivät sisällä pelkoa. Opetus keskittyy ajattelun kehittämiseen ja ongelmanratkaisuun. Koulun viestintä on avointa ja selkeää ja kaikki koulun aikuiset ovat läheisiä. (Pollari & Koppinen 2011, 26-35.)

Suomalaisessa koulussa usein vähätellään tunteiden merkitystä, tämä voi hidastaa maahanmuuttajalasten kotoutumista. Ihminen reagoi usein asioihin tunteillaan ja tämän vuoksi opetuksessa on tärkeää huomioida, että tunteista syntyy motivaatio ja sen säilyminen. Oppilaalle on paras asia jos hän saa elämänsä opettajia, jotka pystyvät kohtaamaan oppilaan kokonaisvaltaisesti. Opettaja on parhaimmillaan turvallinen, helläsydäminen ja lämmin opastaja oppilaalle. Opetuksessa voi hyödyntää kirjallisuutta, musiikkia, kuvataidetta ja liikuntaa. Maahanmuuttajaoppilas on ennen kaikkea lapsi omine toiveineen, unelmineen ja pelkoineen. Jokainen uuteen ympäristöön tuleva ihminen toivoo, että uusi ympäristö tarjoaa uuden mahdollisuuden uuteen alkuun. (Pollari & Koppinen 2011, 26 -35.)

6.4 Millaiseksi suomalaisessa koulussa kasvatetaan

Maahanmuuttajaperheelle on tärkeää selittää suomalaisen koulun kasvatukselliset tavoitteet. Koulu pyrkii kasvattamaan lapselle monipuolisen persoonallisuuden. Tällä tarkoitetaan vahvaa monikulttuurista identiteettiä, kaksikielisyyttä jossa suomen kieli ja äidinkieli ovat tasa-arvoisessa asemassa. Peruskoulu pyrkii antamaan lapselle halun ja taidon oppia, jotta voi hakeutua jatko-opintoihin, oman kiinnostuksen ja vahvuuksien mukaan. Oppilaan omaa sisäistä ajattelua pyritään vahvistamaan positiivisesti ja kasvattamaan realistinen minäkuva samalla kuitenkin vahva minä usko. Oppilasta kannustetaan ahkeruuteen, omien tavoitteiden asetteluun ja niihin pyrkimiseen. Tavoitteisiin pääseminen vaatii määrätietoista ponnistelua. Opetus tukee luovuutta, jolla tarkoitetaan että oppimisen tavoite ei ole toistaa jo olemassa olevia asioita vaan löytää uutta: uusia näkökulmia, uusia kokonaisuuksia ja yhdistelmiä, uusia ajattelurakenteita ja toimintatapoja. Oppiminen ei ole pysyvä olotila, vaan jatkuva prosessi. (Pollari & Koppinen 2011, 40 -47.)

Tunne-elämään pyritään saamaan tasapaino. Kun psyykkinen hyvinvointi on tasapainossa, oppilas tekee koulutehtävät hyväntuulisena. Tavoitteena on onnellinen, aloitekykyinen, päättäväinen, nöyrä, ymmärtäväinen, yhteistyöhaluinen, myötätuntoinen, oppimishaluinen lapsi, joka luottaa läheisiinsä. Realistisen itsetuntemuksen kasvattaminen tarkoittaa ymmärrystä, että tavoitteisiin ja unelmiin on kuljettava yksi askel kerrallaan, vaihe vaiheelta. Riittävät vuorovaikutustaidot perustuvat suomalaisen elämänmenon ymmärtämiseen, siihen sopeutumiseen ja valmiutta vaihtaa mielipiteitä eri-ikäisten ja erilaisten ihmisten kanssa.

(Pollari & Koppinen 2011, 40 -47.)

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

7.1 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimustehtävät

Opinnäytetyössäni haen vastauksia seuraaviin teemoihin, jotka mielestäni antavat kuvaa miten lapsen kotoutuminen tapahtuu eri näkökulmista tarkastellen.

1. Millaisia ovat Pirkkalan maahanmuuttajalapsien kokemukset kotoutumisprosessista ensimmäisenä vuonna?
2. Miten maahanmuuttajalapsen kotoutuminen tapahtuu koulun valmistavan opetuksen näkökulmasta?
3. Miten maahanmuuttajalapsen kotoutuminen tapahtuu päiväkodin varhaiskasvatuksen näkökulmasta?

7.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Opinnäytetyö toteutettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen, koska työn tarkoitus oli selvittää lasten kotoutumista Pirkkalaan. Laadullisella tutkimusmenetelmällä pääsee lähemmäksi tutkittavia henkilöitä, heidän kokemuksia, elämyksiä ja ajatuksia. (Hirsijärvi & Hurme, 2009, 26 -28.)

Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella lapsen kotoutumisprosessin ensimmäistä vuotta, koulun ja päiväkodin näkökulmasta, keskittyen alle 9-vuotiaisiin lapsiin. Minkälaiselta maahanmuuttajalapsen ensimmäinen kotoutumisvuosi näyttää opetuksen ja varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan haastattelua tiedon keruun välineenä ja tutkimuksessa rajoitutaan useimmiten pieneen määrään tapauksia, mutta ne pyritään analysoimaan mahdollisimman tarkasti. Tutkijan pyrkimyksenä laadullisessa tutkimuksessa on löytää tai paljastaa tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia väitteitä. Se, mikä tutkimuksessa tulee tärkeäksi, ei ole tutkijan määrättävissä. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, jossa tutkittavan ääni ja näkökulmat pääsevät

parhaiten esille. Yleisimpiä aineistonkeruumetodeja ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. (Hirsijärvi & Hurme, 2009, 26 -28.)

7.3 Aineiston keruu

Opinnäytetyön aineiston keräsin puolistrukturoiduilla teemahaastattelulla touko-kesäkuun 2013 aikana. Haastattelun etu on joustavuus, koska silloin haastattelijalla on mahdollisuus toistaa uudelleen kysymys, selventää ilmausten sanamuotoja, oikaista väärinkäsityksiä ja käydä keskustelua tiedonantajan kanssa. (Hirsijärvi & Hurme, 2009, 34 -35.)

Opettajien haastattelut suoritin kahdessa koulussa Tampereella. Päiväkotien haastattelut tapahtuivat Pirkkalassa kahdessa päiväkodassa. Lapsien haastattelut tapahtuivat lasten omassa kodissa. Haastattelujen pohjaksi olin rakentanut kolme erilaista kysymyspohjaa, lapsille, opettajille ja päiväkodin henkilöstölle. Lomakkeen avulla haastattelua oli helpompi viedä eteenpäin. Lomake oli pohjana keskustelulle. Lasten haastatteluosuuden pohjana oli lomakkeen lisäksi vuodenaikaympyrä ja kuvia. Vuodenaikaympyrän avulla lapsen oli helpompi hahmottaa aikaa, mikä vuodenaika oli saapussa Suomeen. Valmiiden kuvien tarkoitus oli tukea tai helpottaa lapsen vastaamista. Lapset piirsivät kuvia siitä mitä heille tulee ensimmäisenä mieleen Suomesta tai mikä on heille tärkeä asia Suomessa.

7.4 Aineiston analysointi

Aineiston analysoinnin onnistumiseen vaikuttaa se, kuinka tuttu aineisto tutkijalle on. (Hirsijärvi & Hurme, 2009, 28). Kerättyäni tutkimusaineiston, aloitin aineiston analysoinnin toukokuussa 2013. Nauhoitin kaikki haastattelut ja kirjoitin nauhoitukseni tekstiksi analysointia varten. Vertasin opettajien vastauksia opettajien vastauksiin ja saman tein päivähoiton henkilöstön vastauksille. Samanlaiset vastaukset kokosin yhteen ja erilaiset vastaukset kokosin erilleen. Opettajien ja päiväkodin henkilöstön haastattelujen pohjalta kirjoitin ne kokonaisuudeksi yhteen, kuvaukseksi miten valmistavaa opetusta ja varhaiskasvatusta toteutetaan. Lasten

vastauksiin on poimittu paljon suoria lainauksia vastauksista, sillä nämä kuvaavat mielestäni parhaiten lapsen ajattelua asioista. Lasten ajatuksia kuvaa myös heidän tekemänsä piirustukset Suomesta. Lapset ovat piirtäneet niitä asioita, mitä Suomesta tulee ensimmäisenä mieleen tai mikä heille on tärkeä asia Suomessa.

8 LASTEN HAASTATTELUT

Tein viidelle lapselle haastattelun heidän ensimmäisestä vuodesta Suomessa. Kaikki haastateltavat lapset olivat kouluikäisiä 7-8vuotiaita. Tärkeää haastattelussa oli oikean ilmapiirin luominen, jotta lapsi tunsikin olonsa mukavaksi ja vapautuneeksi. Ajan kulun hahmottamisen helpottamiseksi tein lapsille vuodenaikaympyrän. Laitoin lentokoneen kuvan sen vuodenajan kohdalle, jolloin lapsi saapui Suomeen. Haastattelun aikana käytin kuvia helpottamaan lapsen muistia ja havainnollistamaan ajan kulkua. Kuvissa oli lapsia erilaisissa tilanteissa, erilaisia ilmeitä, kaverisuhteita ja tapahtumia. Lopuksi, jokainen lapsi teki oman piirustuksen ensimmäisestä vuodesta Suomessa. Mitä tuli ensimmäisenä Suomesta mieleen tai mikä on tärkeä asia Suomessa. Osa piirustuksista on työn joukossa ja loput liitteenä työn lopussa.

Haastattelun ensimmäinen osio käsitteli Suomeen tuloa ja siihen liittyviä tapahtumia. Alkuosio johdatteli lapsen takaisin muistamaan tunnelmia ja tapahtumia Suomeen tullessa. Kysymykset liittyivät uuteen kotiin, kouluun, kotimaan ja Suomen eroavaisuuksiin, kaverisuhteisiin, harrastuksiin ja tulevaisuuteen. Neljässä viidestä haastattelussa paikalla oli tulkki. Näin varmistin, että lapsi ymmärtää varmasti hänelle esitetyt kysymykset. Tulkin käyttäminen lisäsi haastattelun tekemisen haastetta, sillä vastaukset eivät tulleet suoraan lapselta. Haastattelussa käytetyt tulkit olivat tottuneet työskentelemään lasten kanssa.

Lapset antoivat kysymyksiin arvosanoja asteikolla 1-5 erilaisilla hymynaamoilla. Arvosanat muodostuivat siten, että numero viisi oli erittäin hymyilevä kasvo, paras arvosana ja numero yksi oli oikein surullinen kasvo, huonoin arvosana. Numero

kolme oli ilmeeltään neutraali. Lapsille kerroin hymynaamojen merkityksen ja mikä ero kuvilla oli.

8.1 Lasten tulo Suomeen

Kaikki lapset kokivat, että matka Suomeen Helsinki-Vantaan lentokentälle oli sujunut mukavasti. Matka Suomeen oli saattanut olla lapselle ensimmäinen lentomatka. Lapsia jännitti matkaan lähtö, mutta omien vanhempien ja sisarusten läsnäolo lievitti jännitystä.

”Helppo matka. Istuin siskon vieressä.”

”Varmaan ihan hyvä, en muista kunnolla. Matka kesti aika kauan ja nukahdin äidin vieressä.”

”Matka ei ollut paha ja lentokone oli iso. Mukana oli paljon muitakin ihmisiä. En ollut aikaisemmin lentokoneessa. Matka oli onnistunut ja hyvä.”

Pääsääntöisesti lapsilla ei ollut etukäteistietoa Suomesta. He eivät tienneet millaiseen maahan, kulttuuriin ja ilmastoon olivat tulossa. Vastauksista ei kuitenkaan tule esille huolta tai pelkoa tulla uuteen maahan. Ehkä lapset eivät murehtineet muutosta etukäteen, sillä muutoksessa oli mukana koko perhe. Lapset valitsivat viidestä hymynaamasta kuvan, jonka antoivat matkalle Suomeen. Kokonaisarvosanaksi tuli normaali hymynaama, numeroasteikolla numero 3. Arvosanat jakautuivat seuraavasti: Kaksi neutraalia kasvonkuvaa eli 3, yksi oikein leveä hymynaama eli 5 ja kaksi hieman surullista kasvonkuvaa eli 2. Lapsilla oli käytettävissä viisi erilaista hymynaamaa, arvosteluasteikko oli välillä 1-5.

Kuva 1. Neljä asiaa Suomesta; Suomessa sataa usein, uusi koti johon muutimme Suomessa, kukka takapihalta ja piirtämishetki. (Lasten haastattelun piirustuksia 2013)

Lapset kertoivat myös tunnelmastaan saapuessa lentokentälle, siitä miltä Suomi näytti.

”oli kyllä kylmä, mutta ei niin kylmä että pystyin kyllä kävelemään.”

”Oli iltapäivä ja vähän satoi lunta. Halusin nopeasti päästä näkemään uusi koti.”

Lapset kuvailivat vielä tarkemmin, miltä Suomi näytti tai mihin asiaan kiinnitti ensimmäisenä huomiota Suomeen tullessa. Kaikkien lasten vastauksissa oli positiivinen kuvaus Suomesta.

”Kauniilta, ilmakein oli parempi kuin Turkissa ja rakennukset kauniimpia.”

”Suomi oli kaunis. Lumi oli kaunista.”

”Oli iloinen tunne kun tulin. Mietin että tämä on hyvä paikka.”

Lapset kertoivat myös miltä ihmiset täällä näyttivät. Kaikki lapset huomasivat suomalaisissa ja oman kotimaan ihmisissä eroavaisuuksia, ainakin ihmiset näyttivät erilaiselta.

”En ollut tavannut aikaisemmin suomalaisia. Suomalaiset on erinäköisiä kuin turkkilaiset. Turkissa aina tervehdittiin ja sen jälkeen jatketaan hommaa. Turkkilainen jos näkee, että jotain on sekaisin tai huonoa ne nauraa. Suomalainen kun näkee, että jotain on sekaisin, se kävelee vain ohi. Jos joku ihminen on erilainen suomalainen kävelee ohi ja yrittää olla kiinnittämättä huomiota. Turkkilainen pysähtyy nauramaan.”

”Erilaiselta näytti, en osaa sanoa...ihmiset oli pitkiä.”

8.2 Lasten ajatuksia uudesta kodista Suomessa

Kaikki vastanneet lapset olivat tyytyväisiä uuteen kotiin Suomessa. Joidenkin lasten mielestä uusi koti näytti kauniilta ja hienolta. Tärkeää kodissa oli oma huone, jonka kylläkin moni jakoi sisaruksen kanssa. Huone koettiin kuitenkin omaksi.

”Kauniilta...hyvä, iso. Vanha koti oli iso, keittiö oli pieni ja vessa huono. Vessa oli pimeä, siellä ei ollut kunnon lamppua.”

”Hienolta ja nytkin se näyttää hienolta.”

Kukaan vastanneista lapsista ei osannut nukkua hyvin ensimmäisenä yönä uudessa kodissa, sillä se jännitti liikaa. Paikka oli outo ja sänky erilainen mihin oli tottunut.

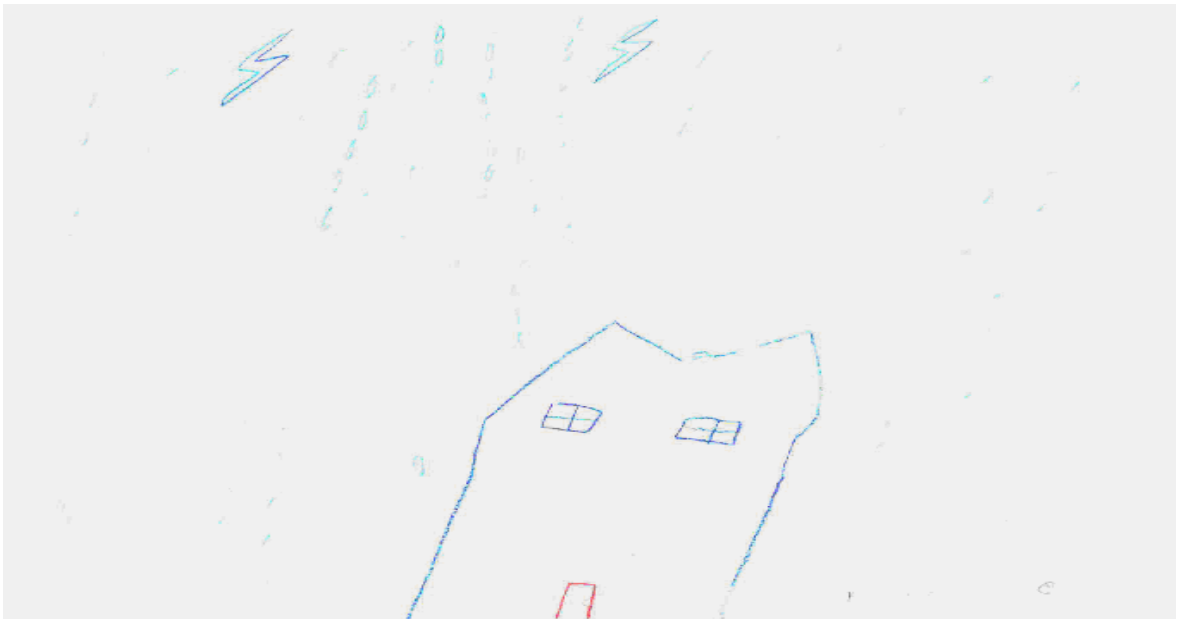
”Ensimmäisenä yönä en saanut hyvin unta, mutta kun oli kulunut muutama tunti sain hyvin unen.”

”En saanut unta ensimmäisenä yönä. Aikaisemmin oli kovempi sänky ja pää roikkui siinä, siksi en saanut unta täällä.”

Kokonaisarvosanaksi tuli normaali hymynaama, numeroasteikolla numero 3. Arvosanat jakautuivat seuraavasti: Kaksi neutraalia kasvonkuvaa eli 3, yksi oikein leveä hymynaama eli 5 ja kaksi hieman surullista kasvonkuvaa eli 2.

”Kyllä on erilainen. Täällä on suihku ja kaikki yhdessä. Aikaisemmin vessa ja suihku ei ollut samassa tilassa.”

”Täällä on erilainen keittiö ja meidän huone on erilainen.”

Kuva 2. Uusi koti Suomessa ja paha ukkosmyrsky. (Lasten haastattelun piirustuksia 2013)

8.3 Koulu Suomessa

Lapset osallistuvat valmistavaan opetukseen Tampereella. Valmistavaan opetukseen lapset saivat kouluun taksikuljetuksen. Lapset kokivat ensimmäisen päivän sujuneen ihan hyvin. Ensimmäinen päivä oli kouluun, opettajaan ja koulukavereihin tutustumista. Kaikki lapset pitivät opettajastaan.

”Päivä alkoi ihan hyvin. En muista kovin paljon. Menin taksilla kouluun ja opettaja oli vastassa ja vei minut luokkaan.”

”Ensimmäinen päivä oli vaan harjoitus, opettaja näytti paikkoja ja puhui jotakin.”

Lapset kertoivat selvinneensä hyvin ensimmäisistä päivistä koulussa, vaikka eivät vielä hallinneet kieltä. Opettaja oli opastanut kädestä pitäen ja näyttänyt kuvia mitä seuraavaksi tapahtuu.

”Opettaja näytti kuvista mitä tehdään.”

”Opettaja on opastanut ja näytti oman istumapaikan. Opettaja näytti kuvia, mitä seuraavaksi tapahtuu.”

”Hyvin kyllä meni. Mutta alussa kun en ymmärtänyt mitään, oli kaikenlaisia äännteitä päästäni särki. Opettaja tiesi että en tiedä, joten hän näytti mitä ollaan tekemässä.”

Ruoka jakoi lasten mielipiteitä. Toiset pitivät ensimmäisinä päivinä koulussa saamaansa ruokaa pahan makuisena ja toisten mielestä ruoka oli ihan hyvää. Suomalaiseen kouluruokaan kaikki lapset tottuivat jonkin ajan kuluttua.

”Kyllä oli hyvää ja on vieläkin.”

”Ei ollut ruoka hyvää. Nykyään ruoka on hyvää.”

Lapset kertoivat koulusta kotimaassaan ja pohtivat eroja Suomen kouluun. Kaikkien mielestä koulu kotimaassa oli erilainen kuin Suomessa. Yksi koki, että kotimaassa lapset olivat todella meluisia koulussa, toinen ei osannut eritellä millä tavalla koulu oli erilainen. Läksyjä tuli toisten mielessä Suomessa enemmän ja toisten mielestä vähemmän.

”Lapset ovat todella meluisia ja saavat paljon haavoja. 3-4 lasta satutti päänsä välitunnilla. Lapset vaan meluaa, eivätkä kuuntele opettajaa. Suomessa on paljon hiljaisempaa koulussa.”

”Koulu oli erilainen, mutta en osaa sanoa mitä eroa. Opiskelimme koulussa matematiikkaa, äidinkieltä ja kirjoittamista. Siellä tuli saman verran läksyjä kuin täällä.”

Kokonaisarvosanaksi tuli hieman enemmän kuin normaali hymynaama, numeroasteikolla numero 3,2. Arvosanat jakautuivat seuraavasti: Kolme neutraalia kasvonkuvaa eli 3, yksi oikein leveä hymynaama eli 5 ja yksi hieman surullista kasvonkuvaa eli 2.

Kuva 3. Suomessa voi pelata jalkapalloa ja käydä leikkikentällä leikkimässä. (Lasten haastattelun piirustuksia 2013)

8.4 Suomi / kotimaa

Lapsia pyydettiin kuvaamaan eroa oman kotimaan ja Suomen välillä. Vastauksissa nousi esiin yksityiskohtia, kuten Suomessa ilma on puhdas ja talot on puusta. Lisäksi lapset huomasivat, että ihmiset, tuoksut ja tavat ovat erilaisia kuin kotimaassa. Lapset

eivät kokeneet pelänneensä Suomessa mitään. Yksi lapsista koki pelottavana sen kun ei osannut vielä kieltä. Yhden vastaajan mielestä kivointa Suomessa on Särkänniemi.

”Täällä on puhdas ilma. Vanhassa kotimaassa oli kylmempi. Siellä kaupungissa, missä asuimme oli tosi tosi kylmää. Ei muualla, mutta siinä kaupungissa missä asuimme, se oli niin korkealla”.

”Siellä on paljon roskia, tosi paljon. Täällä talot on puusta, siellä talot on kivistä”.

”Alussa pelotti kun en osannut kieltä. Onhan olemassa hyviä ja huonoja ihmisiä ja alussa en tiennyt millaisia ihmisiä täällä on. En ole tavannut täällä ihmistä, joka olisi pelottanut”.

Lapset kertoivat kotimaahan jääneistä sukulaisistaan. Joillakin lapsilla lähimmät sukulaiset, kuten mummu ja vaari olivat jo muuttaneet kotimaasta pois esimerkiksi Eurooppaan. Toisilla lapsilla sukulaisia jäi kotimaahan. Kaikki lapset pitivät yhteyttä sukulaisiinsa esimerkiksi soittamalla Skypellä.

”Ei jäänyt ketään, molemmat isovanhemmat ovat Saksassa.”

”Afganistaniin jäi. Iranissa ovat isovanhemmat äidin puolelta. Enimmäkseen äiti ja isä pitivät yhteyttä isovanhempiin puhelimella.”

Kuva 4. Suomi on vihreä maa. (Lasten haastattelun piirustuksia 2013)

8.5 Kaverisuhteet ja harrastukset

Kaikki lapset olivat saaneet kavereita Suomesta. Koulussa oli syntynyt kaverisuhteita ja muutamalla lapsella oli myös kotona kavereita. Kotona syntyviä kaverisuhteita vaikeutti ensimmäisenä vuonna, että koulua käydään toisessa kunnassa kuin asutaan, etäisyys koulukavereiden kanssa voi olla pitkä. Omaan lähikouluun siirryttäessä ja kielen parantuessa kavereiden saaminen helpottuu. Lempileikit olivat hyvin vaihtelevia kuten keinuminen, autopelit, pallopelit, rosvo ja poliisi.

”Kyllä on, leikimme yhdessä välitunnilla, keinumme ja laulamme.”

”Olen saanut hyvin kavereita koulussa ja kotona.”

”Liikutaan poliisia ja rosvoa. Saadaan toisiamme kiinni. Olen saanut myös yhden ystävän Pirkkalasta ja käymme yhdessä pyöräilemässä.”

Lapsista kukaan ei tuntenut olevansa yksinäinen ja kukaan ei ollut joutunut kiusatuksi koulussa. Mikäli koulussa on syntynyt erimielisyyksiä lasten kesken, riidat pyrittiin sopimaan heti.

”Aina on pyydetty anteeksi jos on tullut riitaa ja se ei ole kiusaamista.”

Yhdellä lapsista oli harrastus, jalkapallon pelaaminen. Muilla lapsilla ei ollut vielä ohjattua harrastustoimintaa. Mielessä oli kuitenkin jo monia harrastuksia, mitä lapset haluavat tulevaisuudessa harrastaa kuten; kitaransoitto, jääkiekko ja uinti.

8.6 Tulevaisuus

Lapsilta tiedusteltiin tulevaisuuden toiveammattia. Viidestä lapsesta neljä vastasi toiveammatikseen lääkärin, yksi halusi olla poliisi. Lapset suhtautuvat kouluun ja opiskeluun tunnollisesti ja heidän tulevaisuuden haaveammatit vaativat pitkää kouluttautumista ja koulussa menestymistä.

”Haluan tulla lääkäriksi, mutta en vielä tiedä tarkkaan haluanko olla sydänlääkäri.”

”Haluan, että minusta tulisi hyvin rikas ja minulla olisi paljon rahaa ja voisin ostaa mitä haluan. Haluan että isona minusta tulee sydänlääkäri.”

Aikuisina kaikki lapset uskoivat asuvansa Suomessa. Yksi lapsi pohti, mikäli asuminen Suomessa ei onnistu, voin muuttaa takaisin. Viidestä lapsesta neljä kertoi, ettei aikuisena halua perustaa perhettä. Yksi lapsi kertoi haluavansa perheen tulevaisuudessa.

Jos sinulla olisi taikasauva, mitä sillä taikoisit tällä hetkellä?

”Tekisin sellaisen taian, että huoneessani olisi iso kaappi täynnä kirjoja ja voisin lukea paljon kirjoja. Joskus käyn kirjastossa, mutta vanhemmat ei halua käydä usein siellä.”

”Että veljestäni tulisi sammakko. Ja veljen sängyn muuttaisin sammakkosängyksi.”

”BMW2012 sport mallin ja joka päivä loton voittaminen.”

Lasten kesäsuunnitelmiin kuului mukavaa lomailua perheen kanssa ja erilaisia kesätoimintoja. Lisäksi neljä lasta aikoi osallistua Pirkkalassa tapahtuvaan leikkikenttätöimintaan kesäkuun aikana. Kenttä, jossa leikkikenttätöimintaa järjestetään vaihtuu joka päivä, lapsille on ohjattua toimintaa ja mukaan otetaan omat eväät. Tämä on hyvä tapa tutustua omaan kuntaan, opetella ja käyttää suomen kieltä myös kesällä, samalla tutustuen uusiin kavereihin.

”Pelaan jalkapalloa, leikin kavereitten kaa aika paljon. Menen Särkänniemeen. Lomareissu äitin kaa, vaikka Ruotsiin .laivalle.”

”Leikin ulkona, keinun ja lasken liukumäkeä.”

”Uin, leikin, pyöräilen. Olisi kiva löytää kaveri ja leikkiä kavereitten kanssa. Käydä leikkikentällä joka on tässä lähellä. Haluaisin lähteä myös kavereitten luokse leikkimään.”

Haastattelun lopuksi pyysin lapsia piirtämään sellaisia asioita Suomesta, mitä ensimmäisenä tulee mieleen. Hyvin monessa kuvassa oli koti. Lapsille nousi Suomesta mieleen koti. Lisäksi kolmessa kuvassa oli kuvattu sadetta. Yhdessä kuvassa oli kuvattuna harrastustoimintaa.

9 OPETTAJAJAHAASTATTELUT VALMISTAVA OPETUS

9.1 Valmistavan opetuksen taustaa

Haastattelin kahden koulun valmistavan opetuksen opettajaa, miten he näkevät oman työnsä maahanmuuttajalasten kanssa. Tässä luvussa käsiteltävät asiat perustuvat haastatteluissa saamiini suullisiin tiedonantoihin.

Valmistavan opetuksen avulla lapsi saatetaan sisälle suomalaiseen koulujärjestelmään. Valmistavassa opetuksessa keskitytään suomen kielen oppimiseen, suomen kulttuuriin ja sosiaalisiin taitoihin. Valmistavan opetuksen punainen lanka on suomen kieli. Tärkeää on kehittää sosiaalisia taitoja kuten, miten toisten lasten kanssa toimitaan ja mitä tasa-arvo koulussa tarkoittaa. Lisäksi kehitetään opiskeluvalmiuksia, kuten omista tavaroita huolehtimista. Tärkeää lapsen on myös oppia ottamaan vastuu omasta koulutyöstä ja läksyistä. Valmistavassa opetuksessa lapselle opetetaan myös suomalaisia juhlaperinteitä, miten Suomessa juhlitaan joulua, itsenäisyyspäivää, pääsiäistä. Suomessa kouluruokailu on ilmainen, jokainen saa lämpimän ruoan. Ruoka on kuitenkin erilaista, joskus ruokaan tottuminen voi kestää pitkään. Ruokakulttuurin oppiminen on tärkeää. Monet lapset ovat arkoja maistamaan ruokia. Lapselle on tärkeää päästä kokeilemaan eri lajeja ennen suureen luokkaan siirtymistä, kuten hiihto, luistelu ja uinti. Valmistavassa opetuksessa on mahdollista kokeilla näitä lajeja pienessä ryhmässä.

Valmistava opetus kestää noin vuoden ja tämän jälkeen lapsi siirtyy normaaliin opetukseen omaan lähikouluun. Vuoden aikana lapselle annetaan valmiudet siirtyä tavalliselle koululuokalle. Lapsi saa ymmärryksen suomalaisesta koulujärjestelmästä. Lapselle opetetaan paljon suomalaista kulttuuria, kunnioittaen kuitenkin hänen oman lähtömaan kulttuuria. Lasta opetetaan arvostamaan molempia kulttuureja omassa elämässään. Kukaan ei opi kieltä 10 kuukauden aikana, joten valmistava opetus ei valmista oppilasta valmiiksi. Tärkeintä on miten jatkaa eteenpäin, suomen kielen opiskelu on vasta alkanut. Valmistavan opetuksen aikana sanastoa kertyy noin 3000 - 4000 sanaa, sopeutuminen kieleen kestää noin 5-6 vuotta.

9.2 Valmistavassa opetuksessa käytetyt metodeja

Valmistavassa opetuksen opettajat kertoivat haastattelussa, että oppitunteja on saman verran kuin vastaavassa tavallisessa opetuksessa. Valmistavassa opetuksessa on samat oppiaineet kuin muillakin, painotus on kuitenkin suomen kielessä, sillä kielen vahvistaminen on tärkeää. Valmistava opetus on räätälöityä opetusta oppilaalle. Tämä on suurin ero miten valmistava opetus poikkeaa tavallisesta opetuksesta.

Ryhmässä on erittäin lapsilähtöinen ajattelu. Samalla luokalla voi olla enintään 10 oppilasta iältään 7-12 vuotta. Tähän mahtuu hyvin eritasoisia osajia ja lapset saapuvat hyvin eri aikoihin opetukseen, joten toinen voi aloittaa ja toinen on jo lopettamassa. Opettajalla riittää haastetta, jotta tarjoaa kaikille tasoaan vastaavaa opetusta. Valmistavan opetuksen metodit poikkeavat paljon tavallisesta opetuksesta. Opetuksessa hyödynnetään paljon viittomia, eleitä, ilmeitä, kuvataidetta ja sanakirjoja. Jokainen lapsi huomioidaan niin hyvin yksilönä, että normaalin luokan ryhädynamiikkaa ei synny. Jokaisen oppiminen tapahtuu hyvin yksilöllisesti ja omassa tahdissa. Tärkeintä on että lapset tulevat aamulla mielellään kouluun. Säännöt, joita käytetään perustellaan myös hyvin. Tärkein käytettävistä välineistä on kuva. Kuvan avulla lapselle havainnollistetaan kieltä.

Ensimmäisinä päivinä kun lapsi on täysin kielitaidoton, opetuksessa käytetään erittäin paljon kuvia, viittomia, piirtämistä, ilmeitä ja eleitä. Opetuksessa pidetään asiat positiivisena. Ongelmallista yhteisen kielen puuttumisen vuoksi on, että opettaja ei saa opetuksesta palautetta lapsen omasta kokemuksesta. Tilanteet, jotka vaativat syvällisempää kielen osaamista ovat vaikeita ja haasteellisia opetuksessa; kuten kahakat, hyvien tapojen ja sääntöjen opettaminen.

Valmistava opetus kestää pääsääntöisesti 10 kuukautta, lukukauden. Joissakin poikkeustapauksissa sitä voidaan venyttää hieman, esimerkiksi jos oppilas on saapunut keväällä niin hän voi olla valmistavassa opetuksessa koko lukukauden. Syksyllä siirtyminen normaaliin opetukseen on helpompaa kuin kesken kauden.

Valmistavan opetuksen jälkeen lapset siirtyvät omaan lähikouluun tavalliseen opetukseen. Siirtymävaiheessa valmistavan luokan opettaja ja tuleva opettaja järjestävät siirtopalaverin. Mukana palaverissa saattaa olla myös S2 (suomi toisena kielenä) opettaja ja koulun rehtori. Tärkeintä tässä palaverissa on tiedon siirtyminen oppilaan tieto-taitotasosta uudelle opettajalle. Lapselle on tehty oma opinto-ohjelma, jossa on arvioitu suomen kielen taso. Opinto-ohjelmassa käydään läpi mitä lapsi on opiskellut, hänen työskentelytaidot ja sosiaaliset taidot. Myös vanhemmille järjestetään siirtopalaveri.

9.3 Yhteistyö vanhempien kanssa

Valmistavan opetuksen opettajien mielestä yhteistyö vanhempien kanssa ei eroa paljon yhteistyöstä suomalaisten perheiden kanssa. Jonkin verran yhteistyö riippuu lapsen lähtömaasta. Mikäli lapsi on länsimaasta, yhteistyö Suomessa on samanlaista kuin kotimaassakin. Kaukaisemmista maista tulleiden lasten vanhempien yhteistyötä hankaloittaa vieras kulttuuri ja kielimuuri, tämä tekee yhteistyölle ison haasteen. Aina tarvittaessa vanhempiin otetaan yhteys ja järjestetään neuvottelu. Mikäli opettaja miettii ymmärtävätkö vanhemmat, on hyvä käyttää tulkkia. Yhteistyötä vanhempien kanssa tehdään monimuotoisesti; vanhempainilta, kahdenkeskiset keskustelut, sähköposti ja Facebook. Yleensä maahanmuuttajalasten vanhemmat ovat kiitollisia kaikesta opetuksesta ja suhtautuvat opetukseen positiivisesti.

9.4 Työn haasteet ja odotukset tulevalle

Opettajat kokivat haasteelliseksi omassa työssään yhteisen kielen puuttumisen. Tämä aiheuttaa paljon väärinkäsityksiä. Vaativien tilanteiden selittäminen kuten kiusaaminen, kahakat ja säännöt ovat vaikeita. Nämä tilanteet vaativat jo parempaa kielen tasoa, jotta ymmärtää mistä puhutaan. Näissä tilanteissa käytetään tulkkia, mutta sitä ei saa aina paikalle välittömästi ja asioiden selvittäminen vie oman aikansa. Vanhempi ei välttämättä ymmärrä mitä on tapahtunut tai joskus vanhempia ei saa lainkaan kiinni. Valmistavan ryhmän opettajan työn on yllätyksellistä ja vaatii nopeaa sopeutumiskykyä uusiin tilanteisiin. Yhdellä viikolla voi olla neljä oppilasta ja seuraavalla viikolla 10 oppilasta. Ryhmän toimintaa on vaikea ennakoida ryhmämuutosten vuoksi, tämä tekee työstä erittäin haastavaa.

Opettajat toivovat yhteistyötä perhetyöltä. Tarvittaessa opettaja voi ottaa yhteyttä perhetyöntekijään, joka tekee yhteistyötä perheen kanssa esimerkiksi auttamalla perhettä hankkimaan lapselle sisäliikuntaan sopivat vaatteet. Opettajat toivoivat perhetyöntekijän antavan etukäteistietoa valmistavasta opetuksesta Tampereella, jo ennen ensimmäistä tutustumista koululla, esimerkiksi valmiin esitteen avulla. Esite kertoisi koulujärjestelmästä ja toimintatavoista, kuten että kielen oppiminen on

päätavoite ja läksyt pitää tehdä. Vanhemmille olisi hyvä kertoa, että lapsien läksyjen tekoa tulisi tukea. Opettajien mielestä oma kirjastokortti olisi tärkeää olla lapsella jo ennen koulun aloittamista. Ongelmatilanteissa toimiminen on selvitettävä vanhemmille, aina on tärkeää nopeasti ottaa yhteyttä opettajaan ja keskustella asioista.

Pirkkalan lapset saavat valmistavaan opetukseen koko ajalle taksikuljetuksen. Yhtenä mahdollisuutena opettajat näkivät, että koulukuljetus voisi olla muutaman kuukauden taksilla, mutta tämän jälkeen lapsi voisi harjoitella itsenäisesti bussilla kulkemista. Näin lapsi oppii paremmin huolehtimaan koulun alkamisesta ja päättämisestä itse kun kulkee bussilla. Itsenäinen kulkeminen tukee myös ajan ja kellon oppimista. Opettajalle koulussa tapahtuvat aikataulunmuutokset / poikkeustilanteet ovat erittäin hankalia, sillä hänen toiminta on sidottu aina taksin aikatauluun.

Kuva 5. Piirustus Suomesta; autoja tiellä, sininen taivas, saapuminen Suomeen ja uusi koti Suomessa. (Lasten haastattelun piirustuksia 2013)

10 PÄIVÄKODIN HENKILÖSTÖN HAASTATTELUT

Kävin haastattelemassa kahdessa Pirkkalan päiväkodissa henkilöstöä, jotka työskentelevät maahanmuuttajalasten kanssa. Seuraavien kappaleiden tiedot perustuvat haastatteluissani saamiin suullisiin tietoihin.

10.1 Päiväkotityöskentelyn taustaa

Maahanmuuttajalapsen tulo päiväkotiryhmään ei vaikuta ryhmän toimintaan enempää kuin suomalaistaustaisen lapsen aloittaminen päiväkodissa. Lapset ovat samanarvoisia ja lapsilla on yksilölliset taidot. Työtä on tehtävä täydestä sydäimestä. Maahanmuuttajalapsen tausta vaikuttaa hänen kykyynsä sopeutua ryhmään. Ymmärtääkö hän lainkaan suomea ja tuntee ko suomalaista kulttuuria. Vanhempien kanssa saattaa olla kielellistä ongelmaa.

Henkilöstö joutuu perehtymään paremmin lapsen kielen kehitykseen ja kulttuuritaustaan, työskennellessä maahanmuuttajalapsen kanssa. Stereotyyppien syntymistä tulisi välttää. Henkilöstö tarvitsee työskentelyssä uteliaisuutta ja mielenkiintoa lapsen kulttuuria ja taustaa kohtaan. Maahanmuuttajalapsilla kulttuuri muodostuu perheen mukaiseksi.

Maahanmuuttajalapsen aloittaessa kielen taso todetaan arjen tilanteissa. Lapselle tehdään varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä vanhempien ja tulkin kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa lapselle määritellään henkilökohtaiset tavoitteet ja sen perusteella hänelle annetaan S2 (suomi toisena kielenä) opetusta. Henkilöstön on mahdollista hyödyntää valmista materiaalia kielen tason kartoittamiseksi, ns. eväspussimateriaali on käytössä ja se sisältää valmiita lomakkeita kielen tason selvittämiseksi.

10.2 Päiväkotityöskentelyssä käytettäviä menetelmiä

Varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa molemmat vanhemmat ovat aina paikalla. Tieto halutaan varmistaa molemmille vanhemmille, jotta toinen ei jää asiassa heikommalle tiedolle. Pääsääntöisesti paikalla on aina tulkki. Mikäli vanhemmat eivät halua tulkkia, silloin sitä ei käytetä. Varhaiskasvatussuunnitelman avulla kartoitetaan mitä yksilöllisiä tarpeita lapsella on ja millaista tukea lapsi tarvitsee. Perhe kertoo kodin tilanteen. Tarvittaessa lasta koskevat lomakkeet käännetään asiakkaan kielelle.

Puolen vuoden ajan lapsella on ryhmässä kaksipaikkaisuus. Mikäli lapsella on jotain muuta erityisen tuen tarvetta kuin suomen kielen puuttuminen, esimerkiksi kielellinen viivästymä hänelle tehdään erityisen tuen suunnitelma. S2 opetus kestää koko päiväkotiajan ja tarvittaessa vielä 1. ja 2. luokan ajan koulussa.

Arjen toiminnassa lapsen tuntema turvallisuus on tärkein ja hyvä ilmapiiri ryhmässä. Lapselle annetaan paljon syliä ja turvaa. Tulkkausta käytetään tarvittaessa vaikka puhelimitse. Kaikki työskentely lähtee lapsen tulkitsemisesta, kehon kielestä ja perheen taustasta. Kuvien avulla havainnollistetaan päivää. Työssä käytetään paljon kuvia ja konkreettisia esineitä, kuten lusikkaa näytetään ja sitä nimetään samalla. Työn toteutuksessa käytetään myös paljon luovuutta ja materiaalia tehdään tarvittaessa itse. Opetustilanteet yritetään saada eläviksi ja mielenkiintoiseksi lapselle. Opetustavat ovat myös toistuvia ja säännöllisiä. Kaikki päiväkodin arkitilanteet ovat lapselle oppimista; ruokatavat, päivälepo, ulkoilu jne.

10.3 Päiväkotityöskentely maahanmuuttajalapsen kanssa

Kaikki arjen tilanteet ovat opetustilanteita, käytännön arjessa on helppo opetella sanoja. Pukemistilanteessa käytetään usein kuvia. Leikki toisten lasten kanssa herättää lapsen mielenkiinnon kielen oppimiseen. Lapselle on tärkeää kuulla toisten lasten puhetta. Kuvakirjat myös innostavat lasta kielen oppimiseen. Ensimmäisinä päivinä kommunikointi tapahtuu kuvien avulla, kädestä pitämällä ja näyttämällä.

Alkuun lapsi voi reagoida kielitaidottomuuteensa käyttäytymällä rauhattomasti, vetäytymällä tilanteista. Lapsi voi kokea turhautumista, koska ei ymmärrä kieltä.

Päiväkoti-ikäisille ei järjestetä oman kielen opetusta, se tapahtuu kotona. Päiväkoti kannustaa oman kielen ja kulttuurin oppimiseen. Kaikki maahanmuuttajaperheet eivät halua säilyttää omaa kieltä, vaan haluavat lapsen puhuvan ainoastaan suomen kieltä. Vanhemmat voivat joskus kieltää kokonaan oman kielen puhumisen päiväkotitoiminnassa. Tämä hankaloittaa lapsen arkea. Se voi tarkoittaa esimerkiksi, että lapsi ei saa leikkiä toisen maahanmuuttajalapsen kanssa, koska he käyttävät leikissä omaa äidinkieltä. Vanhempien valintoja kasvatuskysymyksissä kuitenkin kunnioitetaan.

Työskentely maahanmuuttajalasten kanssa vaatii itsensä ja muiden hyväksymistä sellaisena kuin on. Kasvattajan täytyy olla kiinnostunut muista kulttuureista. Lisäksi kasvattajalta vaaditaan paljon hermoja, kärsivällisyyttä ja aikaa lapselle, kun lapsi itkee ja huutaa. Monella lapsella saattaa olla univaikeuksia ja he voivat pelätä. Peseytymistavat ja ruokakulttuuri voivat olla hyvin erilaiset kuin Suomessa. Suomalaisia tapoja opetellaan, koska tavoite on elää suomalaisessa yhteiskunnassa. Työskentely maahanmuuttajalasten kanssa vaatii paljon aikaa, mutta sitä on liian vähän. Myös resurssia työn tekemiseen tarvittaisiin enemmän. Ryhmän toiminnassa kuvia käytetään paljon enemmän kuin tavallisessa ryhmässä. Maahanmuuttajille on oma lukuhetki. Aamupiirissä selkeytetään päivän toimintaa, jos lapsi ei ymmärrä. Koko ryhmän toiminnan toteutus on huomioitava tarkemmin, koska ryhmässä on erilaisia oppijoita.

Tärkeintä työskentelyssä maahanmuuttajalasten kanssa on huomata, että maahanmuuttajalapset ovat ensisijaisesti lapsia, ei maahanmuuttajia. Lapsesta ei tehdä ennakkoon ongelmaa, vaan annetaan lapsen olla lapsi ja tuetaan arjessa lapsen haasteita kuten rauhattomuutta ja kielen ongelmia.

Päiväkodista toivottiin sosiaalitoimiston perhetyöntekijän antavan vanhemmille jo etukäteen tietoa päiväkotitoiminnasta ennen ensimmäistä tutustumista. Esite, jossa kerrotaan päivärytmistä, kasvatuskumppanuudesta, ulkoiluvälineistä, päiväunista tms. Sosiaalitoimistosta voisi antaa perheelle yleisen esitteen omalla kielellä, jossa kerrotaan mitä varhaiskasvatus Pirkkalassa on.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Lapset olivat tyytyväisiä elämäänsä Suomessa. Yksikään lapsista ei vastannut kysymyksiin negatiivisesti tai kertonut mitään ikäviä asioita liittyen Suomeen. Eniten mielipiteitä jakoi ruoka, onko ruoka hyvän vai pahan makuista. Joskus uuteen ruokakulttuuriin tottuminen voi viedä pitkänkin ajan. Lasten vastauksista nousi esille myös mielenkiintoisia yksityiskohtia kysyttäessä eroja Suomen ja kotimaan välillä. Suomessa on puhdas ilma ja talot ovat puusta ja Suomessa ei ole paljon roskia. Lapset pitivät aktiivisesti yhteyttä sukulaisiin ja isovanhempiin mm. Skypen välityksellä. Lapset suhtautuivat kouluun ja opiskeluun tunnollisesti ja kunnianhimoisesti. Suunnitelmiin kuului kouluttautuminen pitkälle. Tulevaisuudessa lapset halusivat asua Suomessa.

”Suomi oli kaunis. Lumi oli kaunista”.

”Oli iloinen tunne kun tulin. Mietin että tämä on hyvä paikka”.

(Lasten haastattelu 2013).

Lasten kotoutuminen valmistavassa opetuksessa aloittaa tutustumisen suomalaisen koulujärjestelmään hyvin. Haasteellisena opettajat kokivat omassa työssään vaativat tilanteet, jolloin yhteistä kieltä lapsen kanssa ei vielä ole. Näitä tilanteita voi olla kahakat, kiusaaminen ja sääntöjen opettaminen. Opettajat kokivat tarpeelliseksi tiiviin yhteistyön perhetyöntekijän kanssa. Perhetyöntekijän toivottiin antavan etukäteistietoa koulusta ja sen toimintatavoista, esimerkiksi miten tärkeää on tukea lasta läksyjen teossa ja millaisia liikuntavälineitä kouluun tulee hankkia. Opettajat toivoivat lapsen saavan oman kirjastokortin ennen koulun aloitusta, jotta lapsi voi halutessaan käyttää oman kirjaston palveluja. Lisäksi perheelle tulisi kertoa, että ongelmatilanteissa on syytä ottaa viipymättä yhteys opettajaan. Kunnan tarjoamalle taksikyydille toivottiin myös muita vaihtoehtoja. Mikäli lapsi osaa käyttää linja-autoa, tämä mahdollisuus pitäisi hänelle antaa. Se tukee lapsen itsenäistymistä ja vastuun ottamista omasta koulun käynnistä, samalla tukee myös kellon oppimista. Lisäksi koulussa tapahtuvat muutokset on helpompi toteuttaa, mikäli lapsella on mahdollisuus kulkea omatoimisesti eri aikoihin.

Päiväkodissa toteutetaan lasten kotoutumista hyvin. Pirkkalan varhaiskasvatuksessa on koottu monikulttuurisuuteen liittyviä asioita henkilöstön intranet sivuille nk. monikulttuurinen käsikirja (Moniku) tukemaan työtä maahanmuuttajalasten kanssa. Intranet sivuille on koottu tietoa käytännön asioista mm. miten ja kuka tilaa tulkin, miten maahanmuuttajalapsen opetusta toteutetaan, erilaisia vinkkejä ja lomakepohjia liittyen kielen testaamiseen ja työn toteuttamiseen maahanmuuttajalapsen kanssa. Tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja tulee ryhmään konsultoimaan ja antaa asiasta lisää tietoa. Päiväkodissa lapset ovat samanarvoisia ja heillä on yksilölliset taidot. Maahanmuuttajalapset ovat ensisijaisesti lapsia, ei maahanmuuttajia.

Anni Erkkilä ja Minttu Kangas ovat tehneet tutkimuksen, johon on koottu vinkkejä päivähoiton sujumiseen maahanmuuttajalapsen kanssa. Heidän tärkeäksi esittämät asiat olivat hyvin paljon samoja, mitä omassa haastattelussani päivähoiton henkilöstö koki tärkeäksi. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan ensisijainen vastuu kulttuurin ylläpitämisestä on vanhemmilla. Päivähoitossa maahanmuuttajalapsen tulee saada olla ylpeä taustastaan ja häntä tulee rohkaista sen näyttämiseen. Arkipäivän rutiinit tuovat turvallisuutta lapsen elämään. Päiväjärjestyksessä kuvat havainnollistavat ajan kulkua, sekä tapahtumien jäsentämistä. Lapselle tieto päivän kulusta ja rutiineista tuo turvallisuuden tunnetta. Päivähoitossa monikulttuurisuutta tulisi tukea avoimesti. Päivähoiton päivittäiset ryhmätuokiot voivat muodostua haasteellisiksi lasten eri kehitystason ja kielimuurin vuoksi. Päivälepo kuuluu päivähoiton arkeen, mutta saattaa hämmentää maahanmuuttajalasta. Vaatteiden riisuminen tai nukkuminen ilman vanhempaa saattaa tuntua lapsesta vieraalta. Hygienenisyys on myös kulttuurisidonnaista, joten hygieniatottumukset on hyvä selvittää ja sopia yhdessä vanhempien kanssa. Lapsen sairastuessa vanhempien on tärkeää tietää kehen ottaa yhteyttä ja milloin. Sisä- ja ulkovaatteiden erottaminen saattaa olla maahanmuuttajalle hankalaa. Sisäkenkien käyttö voi olla monelle vanhemmalle vierasta, joten mallin näyttäminen on hyvä keino opettaa millainen on hyvä sisäkenkä lapselle. Monen maahanmuuttajan saattaa olla vaikea tottua suomalaiseen pihaleikkikulttuuriin. Lisäksi vaikeuksia voi tuottaa tottua meidän säähän ja pukeutumiseen sen mukaisesti. Tästä vanhemmille on tarjottava riittävästi tietoa. Jokaisesta vaatteesta voi olla vaikka mallikappale, jota tarvittaessa voidaan näyttää. Kulttuurien eroavaisuudet tulevat selvimmin esille

ruokailutottumuksissa ja itse ruoassa. Jokainen perhe viettää ruokahetkensä omalla tavallaan. On siis tärkeää kertoa vanhemmille, miten ruokailu Suomessa tapahtuu. Aikuisen istuminen pöydässä on erityisen tärkeää avun annon ja mallintamisen vuoksi. (Erkkilä & Kangas 2011, 25 -49.)

Pirkkalan perusturvan toimintaperiaatteita, joita on kirjattu kotoutumissuunnitelmaan toteutetaan lasten kotouttamisessa kuntaan. Asiakaslähtöisyys toteutuu päiväkodissa lapselle tehtävän oman varhaiskasvatussuunnitelman muodossa ja huomioiden lapsen yksilölliset tarpeet arjen toiminnassa, tukien koko ajan kielen oppimista ja kotoutumista. Koulussa myös opettaja huomioi oppilaan yksilönä. Perheiden ja lasten tarpeet huomioidaan perhetyössä kokonaisvaltaisesti ja yksilöllisesti. Luovuus ja rohkeus toteutuvat lapsen kotoutumisessa voimakkaasti, esimerkiksi kun hänelle etsitään omia harrastuksia. Avoimuus kulkee koko lapsen kotouttamisen ajan tärkeänä osana työtä. Perhetyö tekee aktiivisesti yhteistyötä koulun ja päiväkodin kanssa mm. osallistumalla lasta koskeviin palavereihin ja pitämällä yhteyttä lapsen kanssa työskenteleviin ihmisiin. Lisäksi perhetyö varmistaa tiedon kulkemisen jos koululla tai päiväkodilla on epäselvyys kulkeeko tieto vanhemmille tai ymmärtävätkö vanhemmat saadun tiedon. Verkostoitunut asiantuntijuus toimii lapsen kotoutumisen aikana; perhetyö, koulu, päiväkotitoiminta, neuvola, koti ja vapaa-ajan toiminta.

Puhuupa lapsi Suomeen tullessaan mitä kieltä tahansa, ymmärrämme toisiamme katseesta, ilmeistä, eleistä ja ystävällisestä tai vihamielisestä suhtautumisesta. Tarvittaessa tulkki voi kääntää sanoja ja ajatuksia, kunnes saamme yhdessä rakennettua yhteisen kielen. Sanat ovat tärkeitä. Mikäli sanat puuttuvat tai ei tule ymmärretyksi, syntyy vaikeuksia. Jokainen ulkomailla tai vieraskielisessä seurassa vajaalla kielitaidolla sinnitellyt tietää millaista on joutua kielimuurin taakse. Jos sanat puuttuvat tai ei tule ymmärretyksi, syntyy vaikeuksia. Sanoilla on suuri vaikutus, niillä saadaan aikaiseksi hyvää ja pahaa. Tämän vuoksi on tärkeää oppia puhumaan toista kunnioittaen, olemaan ihminen ihmiselle. Jokainen haluaa kuulla kauniita sanoja, joista tulee hyvälle tuulelle. Kuitenkin on arvokasta kuulla puhetta, joka on rehellistä ja avointa, vaikka se voi tehdä kipeääkin. Tarvitaan paljon hyvää tahtoa, jotta lapsi, joka muuttaa vieraaseen ympäristöön saa osakseen onnistuneen ja hyvän vuorovaikutuksen. Hyvän vuorovaikutuksen rakentamiseen tarvitaan turvallisuutta,

tasa-arvoisuutta ja ennen kaikkea luottamusta aikuiseen. Hyvässä ja turvallisessa ihmissuhteessa lapsen suurin voimavara hyvä itsetunto kasvaa kestäväksi, lopun elämää kantavaksi voimavaraksi. Jokainen vastaantulija lapsen kohdalla rakentaa vuorovaikutusta ja jättää jälkensä.

”Poikani, elämä on kuin pitkä ja salaperäinen matka,
jonka ihminen yrittää suunnitella etukäteen.

Ja kuitenkin tarvitaan vain pieni odottamaton sattuma
tai merkityksetön tapahtuma ja kohtalo muuttaa koko elämänkulun.”

(1998, Tahar Ben Jellow.)

Kuva 6. Uusi koti Suomessa. (Lasten haastattelun piirustuksia 2013)

LÄHTEET

Drake, Sunniva 2010. Maahanmuuttaja kulttuurityössä. Helsinki: BTJ (Hansaprint).

Forsander Annika 1994. Monietninen työ: Haaste ammattitaidolle. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Hoffman, Abbie 2007. Varasta tämä kirja. Vantaa: Dark Oy.

Honkala, Satu 1999. Solmut auki. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Huttunen, Laura 1999. Sama taivas eri maa. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Iilka, Hanna 2001. Päiväkodin mahdollisuudet maahanmuuttajalasten kotoutumisessa. Helsinki: Diakonia ammattikorkeakoulu.

Jasisnkaja –Lahti, Inga, Liebkind, Karmela 2002. Rasismi ja syrjintä suomessa: Maahanmuuttajan kokemuksia. Helsinki: Gaudeamus.

Jellow, Tahar Ben 1998. Isä mitä on rasismi. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Keskinen, Suvi, Rastas, Anna, Tuovi, Salla 2009. En ole rasisti mutta: maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino

Korhonen, Vesa, Puukari, Sauli 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Juva: Bookwell.

Lepola, Outi 2000. Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi: Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. Helsinki: Sosiologian pro gradu tutkielma.

Liukkonen, Sari 2010. Kulttuuri koulun ja kodin kohtaamisessa. Jyväskylä: Sosiaalityön pro gradu tutkielma.

Marttinen, Ann-Christine 1996. Lasku: Pakolaisnuorten elämää Suomessa. Helsinki: Kirjaneliö.

Martikainen, Tuomas 2011. Suomi Remix. Keuruu: Into Kustannus Oy.

Matkaselkä, Pirkko 2009. Monikulttuurisen varhaiskasvatuksen infopaketti. VKK Metro, varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö.

Muukkonen, Marita, Sakaranaho, Tuula 2000: Kassandra: Kertomuksia suomalaisuudesta. Helsinki: Kääntöpiiri.

Pirkkalan kunta 2010. Kotoutumissuunnitelma.

Pirkkalan kunnan www-sivut / intranet, 2013. Viitattu 30.5.2013.
[Https://www.pirkkala.fi /intranet](https://www.pirkkala.fi/intranet)

Pollari, Jorma & Koppinen, Marja-Leena 2000. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Rastas, Anna 2007. Rasismi lasten ja nuorten arjessa: Transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi. Tampere: Tampere University press.

Rastas, Anna, Huttunen, Laura, Löytty, Olli 2005. Suomalainen vieraskirja. Jyväskylä: Gummerus.

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Räty, Minttu 1997. Nimeni ei ole pakolainen: elämää ulkomaalaisena Suomessa. Helsinki: Vihreä sivistysliitto.

Sabour, Mohammed 1999. Suomalainen unelma: Tapahtumia ja tulkintoja suomalaisista. Joensuu university press: Gummerus.

Tikka, Ilona 2004. Suomalainen lapsi maailmalla. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Tähti, Päivikki 2012. Maahanmuuttajasosiaalityöntekijä kokeilu aikuissosiaalityön sosiaaliasemalla. Turku: Turun ammattikorkeakoulun kehittämistyö.

Tähti, Päivikki 2008. Tarkoitus olisi olla ihminen ihmisten joukossa. Tampereen yliopisto: sosiaalityön pro gradu tutkielma.

.

LASTEN HAASTATTELUN RUNKO / Haastattelua tukevia kysymyksiä

Tulit Suomeen xxxx. Tullessasi tänne päivänä xxxx oli vuodenaika xxxx.
Sinun kanssasi matkusti xxxx

1. Miten tulit Suomeen
 - a. Millainen matka sinulla oli
 - b. Miten matka Suomeen sujui
 - c. Tiesitkö mitään Suomesta etukäteen
2. Mitä tapahtui aluksi tai mitä tunsit kun tulit Suomeen?
 - a. oliko talvi ja kylmä, vai mikä vuodenaika. Oliko päivä vai ilta
 - b. Miltä Suomi näytti
 - c. Miltä ihmiset täällä näyttivät
3. Millainen oli uusi koti?
 - a. Miltä koti näytti
 - b. Oliko sinulla oma huone
 - c. Saitko nukuttua ensimmäisenä yönä
 - d. Oliko uusi koti erilainen ja millä tavalla se oli erilainen
4. Miten sujui ensimmäinen päivä koulussa / päiväkodissa ?
 - a. Muistatko miten päivä alkoi
 - b. Miten päivä sujui / mitä päivän aikana tapahtui
 - c. Oliko opettaja / päiväkodin täti kiva
 - d. Miten selvisit päivästä kun et osannut kieltä
 - e. Millaista ruoka oli
5. Mitä eroa huomasit Suomessa omaan kotimaahasi
6. Oliko erilaisuus kotimaan ja Suomen välillä sinusta mukava juttu vai pelottiko se sinua
 - a. Jos pelotti niin mikä asia sinua pelotti
 - b. Mikä on erilaista Suomen ja sinun kotimaan välillä? ihmiset, talot, tuokset, tavat
 - c. Mikä on kivointa Suomessa
 - d. Mikä on huonointa / tylsintä Suomessa
7. Kerro jotain kotimaastasi
 - a. Jäikö sinne sukulaisia, mummu ja vaari tai kavereita
 - b. Millainen asunto ja kaverit sinulla oli kotimaassa
 - c. Kävitkö koulua tai päiväkotia ja millaista se oli

8. Oletko saanut kavereita Suomessa
 - a. Onko sinulla hyvää ystävää jonka kanssa usein leikit tai touhuat
 - b. Mitä leikitte mieluiten yhdessä
 - c. Oletko ollut yksinäinen joskus
 - d. Onko sinua kiusattu

9. Onko sinulla harrastuksia
 - a. mitä sinä harrastat
 - b. Onko jotain mitä haluaisit harrastaa

10. Kuvitellaan sinut aikuiseksi, mitä asioita näet siellä
 - a. Olet töissä mikä on sinun ammatti
 - b. Missä asut, Suomessa vai jossain muualla
 - c. Millainen perhe sinulla on

11. Jos sinulla olisi taikasauva, mitä sillä taikoisit tällä hetkellä?

VALMISTAVAN OPETUKSEN HAASTATTELUN RUNKO

TAUSTAA

1. Kerro valmistavasta opetuksesta, kerro esimerkkejä
2. Mikä on valmistavan opetuksen tavoite
3. Miten kauan olet tehnyt valmistavan opettajan työtä
4. Miten valmistavan opetuksen oppituntimäärät jakautuvat eri ikäisten kesken
5. Mitä aineita valmistavassa opetuksessa opetetaan
6. Miten selvitetään lapsen aikaisempi kielitausta ja opinnot

TYÖSSÄ KÄYTETTYJÄ METODEDEJA

7. Millä tavalla valmistava opetus poikkeaa tavallisesta opetuksesta
8. Kerro käytettävistä metodeista ja opetustavoista valmistavassa opetuksessa
9. Miten kauan valmistava opetus kestää
10. Kerro lapsen oman äidinkielen opiskelusta
11. Mihin lapsi siirtyy valmistavan opetuksen jälkeen ja kuinka pian

YHTEISTYÖ

12. Millaista yhteistyötä opettaja tekee vanhempien kanssa
 - 12.a Miten eroaa yhteistyö valmistavassa opetuksessa vanhempien kanssa
13. Miten opettaja tekee yhteistyötä Pirkkalan opettajan kanssa

TYÖSKENTELEY MAAHANMUUTTAJA LAPSEN KANSSA

14. Millainen on oppilaan oma opinto-ohjelma? Mistä eri osa-alueista se koostuu? Miten sen sisältö rakennetaan

15. Miten täysin suomen kielen taidoton lapsi pärjää ensimmäisinä päivinä tunnilla. Miten kommunikointi tapahtuu? Miten ratkaistaan riitatilanteet, tuuppimiset ym. tilanteet jotka vaativat jo käsitteiden kielellistä hallintaa.
16. Millaisin keinoin lapsen omaa kulttuuria pidetään elävänä ja edistetään koulussa

TYÖN HAASTEITA ANNETTAESSA VALMISTAVAA OPETUSTA

17. Millaisia ongelmia / haasteita valmistavan opetuksen antamisessa on
18. Ryhmä
- 18a. Minkä kokoisessa ryhmässä valmistavaa opetusta voidaan antaa
- 18.b Mikä on ihanneryhmäkoko valmistavalle opetukselle? Minkä vuoksi

MITÄ MUUTTAISIN / TEKISIN TOISIN

19. Pitäisikö Pirkkalan maahanmuuttajien perhetyön huomioida jotakin lapsen aloittaessa valmistava opetus
20. Pitäisikö vanhemmille antaa jonkinlaista etukäteistietoa valmistavasta opetuksesta ennen ensimmäistä tutustumista. Esim. esite jossa kerrotaan liikuntavälineistä, sisäkengistä ym.
21. Muuta?? Ruusuja / Risuja

PÄIVÄKODIN HENKILÖSTÖM HAASTATTELUN RUNKO

TAUSTAA

1. Kerro miten maahanmuuttajalapsen tulo päiväkotiryhmään vaikuttaa ryhmän toimintaan
2. Miten maahanmuuttajalapsen suomen kielen taso todetaan
 - 2.a Selvitetäänkö lapsen kielitausta hänen aloittaessa päiväkotiryhmässä (koska oppinut puhumaan, mitä kieltä kotona puhutaan, mikä on lapsen vahvin kieli..) ja mitä asioita halutaan tietää lapsen kielitaustasta
3. Miten pitkään olet työskennellyt maahanmuuttajalasten kanssa?
 - 3.a Miten se eroaa tavallisen lapsen kanssa työskentelystä

TYÖSSÄ KÄYTETTÄVIÄ MENETELMIÄ

4. Millaisia asioita huomioidaan / painotetaan maahanmuuttajalapselle S2 varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä
 - 4.a Millaisia S2 lapsen varhaiskasvatussuunnitelman menetelmät voivat olla
 - 4.b Miten kauan maahanmuuttajalapsen S2 opetus kestää?
5. Miten työskennellä maahanmuuttajalapsen kanssa jos lapsi ei puhu lainkaan suomea
6. Millaisia ovat metodit ja opetustavat maahanmuuttajalapselle / millaisia työvälineitä opetuksessa käytetään

TYÖSKENTELEY MAAHANMUUTTAJA LAPSEN KANSSA

7. Miten lapsen oman äidinkielen opiskelu tapahtuu
8. Mitkä ovat päiväkotipäivän tärkeimpiä hetkiä maahanmuuttajalapsen kielellisen oppimisen kannalta
9. Miten kasvattaja herättää lapsen mielenkiinnon suomen kielen oppimiseen
10. Miten täysin suomen kielen taidoton lapsi pärjää ensimmäisinä päivinä päiväkodissa. Miten kommunikointi tapahtuu
 - 10.a Miten lapsi reagoi aloittaessaan päiväkodin kielitaidottomana

11. Mitä ominaisuuksia maahanmuuttajalapsi ryhmässä vaatii kasvattajalta
12. Millaisia ongelmia / haasteita maahanmuuttajalapsi ryhmässä tuo ryhmän toiminnalle ja toiminnan suunnittelulle
13. Miten lapsen omaa kulttuuria pidetään elävänä ja edistetään päiväkodissa

YHTEISTYÖ

14. Millaista yhteistyötä päiväkotitekee maahanmuuttaja vanhempien kanssa
15. Miten yhteistyö maahanmuuttajavanhempien kanssa eroaa verrattuna muiden vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön
16. Pitäisikö sinun mielestä vanhemmille antaa jonkinlaista etukäteistietoa päiväkotitoiminnasta ennen ensimmäistä tutustumista. Esim. esite jossa kerrotaan päivärytmistä, kasvatuskumppanuudesta, ulkoiluvälineistä, päiväunista yms.
17. Kerro mitä näet tärkeimpänä asiana työskenneltäessä maahanmuuttajalasten kanssa

MITÄ MUUTTAISIN / TEKISIN TOISIN

Ruusuja / risuja

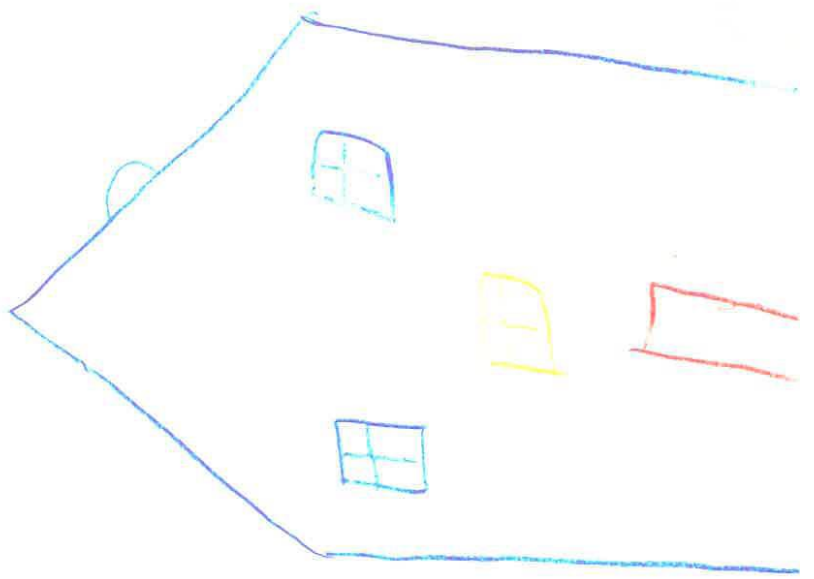
LIITE 4

Liitteeseen koottu loput lapsien piirtämät kuvat, joita ei ole käytetty työssä.

Handwritten text, possibly a name or date, written vertically in the top right corner of the page.

10/10/10

10/10/10

10/10/10
10/10/10
10/10/10

